

รายงานการวิจัย

**สถานภาพการทำงานและความคิดเห็น
เกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ของมหบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2532-2548**

**The Working Status and the Opinions of the Graduates
on the Library and Information Science Program,
Srinakharinwirot University,
Academic Years 1989-2005**

๑ ๗ ก.ค. 2550

คณะผู้วิจัย

**สุพัฒน์ สองแสงจันทร์
ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์
สมชาย วรรณญาณไกร
บุญยืน จันทร์สว่าง**

**ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2550**

**งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์)
ประจำปี 2549**

๗๖105๓๕

ชื่อเรื่องงานวิจัย : สถานภาพการทำงานและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษ-
ศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ปีการศึกษา 2532-2548

ชื่อผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์สุวัฒน์ ส่องแสงจันทร์, รองศาสตราจารย์ธาดาศักดิ์
วชิรปรีชาพงษ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย วรรณญาณุไกร, อาจารย์บุญยืน
จันทร์สว่าง

ปีที่วิจัย : 2550

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสังคมยุคไอที และเปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามตัวแปร กลุ่มอายุและระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2532-2548 จำนวน 106 คนโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC+ คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F-test และ t-test

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. มหาบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 ปีขึ้นไป สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
2. มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษาระดับปริญญาโท 5 ปี และไม่ได้ศึกษาต่อ แต่มีโอกาสเข้าร่วมการฝึกอบรมและสัมมนาในวิชาชีพเฉลี่ยปีละ 1-2 ครั้ง และทำผลงานทางวิชาการเฉลี่ย 2.83 ชื่อเรื่อง/คน
3. มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ รองลงมาคือโรงเรียนของรัฐ โดยตำแหน่งหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ รองลงมาคือ ครู/ครูบรรณารักษ์ ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอน ตามลำดับ ลักษณะงานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นงานห้องสมุด รองลงมาคืองานสอน และงานบริหาร ประเภทห้องสมุดที่ปฏิบัติงานอยู่ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย รองลงมาคือห้องสมุดโรงเรียน ตำแหน่งงานในห้องสมุดคือบรรณารักษ์ รองลงมาคือหัวหน้าฝ่าย/หรือหัวหน้างาน และผู้บริหารห้องสมุด/หรือหัวหน้าห้องสมุด ลักษณะงานห้องสมุดที่รับผิดชอบส่วนใหญ่คือ บริการสอนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า และบริการสืบค้นข้อมูล
4. มหาบัณฑิตได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในด้านการพัฒนางานและการพัฒนาตนเองในระดับมาก และประสบปัญหาโดยรวมในระดับปานกลาง

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พบว่า มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นต่อรายการความรู้ส่วนใหญ่ในระดับมาก ที่สำคัญมากที่สุดคือ การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ การจัดการความรู้ การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) และการรู้สารสนเทศ

6. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พบว่า มหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุและระยะเวลาสำเร็จการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

Research Title : **The Working Status and the Opinions of the Graduates on the Library
And Information Science Program, Srinakharinwirot University,
Academic Years 1989-2005**

Researchers : Asso.Prof. Suphat Songsaengchan, Asso.Prof. Tadasak Wajiraprechapong,
Assist.Prof. Somchai Warunyanugrai, Mrs. Boonyuen Chansawang

Year : 2005

ABSTRACT

The study was to investigate situation and problems in working of graduates from Library and Information Science program. It also studies their opinions about necessary knowledge for working in the society of IT, and compared those opinions according to variables including age and graduation time. The samples are 106 graduates from Library and Information Science program from academic year 1989-2005. They were chosen by simple random sampling. The instrument used was a set of questionnaires. The data were analyzed by SPSS/PC+ program for percentage, mean, standard deviation, and F-test and t-test for hypothesis testing.

The results revealed that:

1. The majority of graduates from Library and Information Science program were females, rather than 41, single, and received Bachelor degree in Library Science.
2. The majority of graduates spent 5 years in their study for Master degree. They did not further their study but had chances to attend training and seminars at least 1-2 times a year. They could produce 2.83 pieces of academic work per person.
3. The majority of graduates worked in public universities and public school respectively. Their work positions were librarians, teacher-librarians, administrators, instructors respectively. Their duties were library works, teaching, and administration respectively. The types of libraries they worked were academics, and school libraries respectively. The positions in the libraries were librarians, head of divisions, and library administrators. They were in charge of teaching and promoting library use service, reference service, and searching service.
4. About applying their knowledge to their job, it showed that they used their knowledge to improve both their job and themselves in the high level. They had problems in the medium level.

5. The opinion towards necessary knowledge for working, it showed that most of the topic of knowledge in the questionnaires is necessary in the high level. The highest level of topics were modern library and information center management, knowledge management, information storage and retrieval, language and communication (i.e. English), and, information literacy.

6. There is no significant difference between groups defined by age and graduation time in terms of the opinion towards necessary knowledge for working.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เงินรายได้คณะมนุษยศาสตร์) ประจำปีงบประมาณ 2549

ขอขอบคุณ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2532-2548 ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และความสำเร็จของงานวิจัย

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในหลายประการ

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2550

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	(2)
Abstract	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(6)
สารบาญ	(7)
บัญชีตาราง	(9)
1 บทนำ	
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
สมมติฐานการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
สังเขปการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และบรรณารักษศาสตร์- และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย	6
พัฒนาการหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์- และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	7
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
งานวิจัยในต่างประเทศ	22
งานวิจัยในประเทศ	23
3 วิธีดำเนินงานวิจัย	
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	33
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	37
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
ความมุ่งหมายของการวิจัย	60
สมมติฐานการวิจัย	60
วิธีดำเนินการวิจัย	60
สรุปผลการวิจัย	61
อภิปรายผลการวิจัย	64
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	81
ประวัติย่อผู้วิจัย	90

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์) ปีการศึกษา 2532-2548	21
2 สถานภาพส่วนตัวของมหาบัณฑิต	38
3 การมีงานทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท	39
4 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท	40
5 การศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท	40
6 การมีโอกาสร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาในวิชาชีพของมหาบัณฑิต	41
7 ความถี่ในการเข้าร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาของมหาบัณฑิต	41
8 การทำผลงานวิชาการและผลงานลักษณะอื่นของมหาบัณฑิต	42
9 ลักษณะผลงานทางวิชาการและผลงานลักษณะอื่น	42
10 การเป็นสมาชิกสมาคมของมหาบัณฑิต	43
11 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ในปัจจุบัน	43
12 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันของมหาบัณฑิต	44
13 ลักษณะงานที่ปฏิบัติในปัจจุบันของมหาบัณฑิต	45
14 ประเภทของห้องสมุดที่มหาบัณฑิตปฏิบัติงานอยู่	45
15 ตำแหน่งงานในห้องสมุดของมหาบัณฑิต	46
16 ลักษณะงานห้องสมุดที่มหาบัณฑิตรับผิดชอบ	47
17 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางาน และพัฒนาตนเอง	48
18 ประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่มหาบัณฑิตได้รับจากการศึกษา	49
19 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน	49
20 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน	50
21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย	52
22 ความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน	53
23 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ	54

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์) ปีการศึกษา 2532-2548	21
2 สถานภาพส่วนตัวของมหาบัณฑิต	38
3 การมีงานทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท	39
4 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท	40
5 การศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท	40
6 การมีโอกาสร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาในวิชาชีพของมหาบัณฑิต	41
7 ความถี่ในการเข้าร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาของมหาบัณฑิต	41
8 การทำผลงานวิชาการและผลงานลักษณะอื่นของมหาบัณฑิต	42
9 ลักษณะผลงานทางวิชาการและผลงานลักษณะอื่น	42
10 การเป็นสมาชิกสมาคมของมหาบัณฑิต	43
11 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ในปัจจุบัน	43
12 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันของมหาบัณฑิต	44
13 ลักษณะงานที่ปฏิบัติในปัจจุบันของมหาบัณฑิต	45
14 ประเภทของห้องสมุดที่มหาบัณฑิตปฏิบัติงานอยู่	45
15 ตำแหน่งงานในห้องสมุดของมหาบัณฑิต	46
16 ลักษณะงานห้องสมุดที่มหาบัณฑิตรับผิดชอบ	47
17 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางาน และพัฒนาตนเอง	48
18 ประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่มหาบัณฑิตได้รับจากการศึกษา	49
19 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน	49
20 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน	50
21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เรียงลำดับค่าเฉลี่ย จากมากไปน้อย	52
22 ความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน	53
23 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ	54

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
24	เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความรู้ที่พบความแตกต่าง เป็นรายคู่	57
25	เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน	58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้เริ่มเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท หลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2510 ภายใต้การรับผิดชอบของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์¹ ซึ่งในขณะนั้นมหาวิทยาลัยยังมีฐานะเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปี พ.ศ. 2517 ระบบการเรียนซึ่งแต่เดิมเป็น 3 ภาคเรียนได้ปรับเปลี่ยนเป็น 2 ภาคเรียน ภาควิชาจึงได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อความเหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเรียน (บุญศรี ไพรัตน์. 2522 : 52) และต่อมาได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอีก 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2522 และ 2527

เป้าหมายสำคัญของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ คือผลิตผู้สอนทางบรรณารักษศาสตร์เพื่อไปสอนในระดับปริญญาตรี ฉะนั้นในหลักสูตรจึงเน้นหนักไปในทางวิชาการศึกษาพอๆ กับวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์ กล่าวคือจะมีวิชาการศึกษา 45 หน่วยกิต และวิชาด้านบรรณารักษศาสตร์ 45 หน่วยกิต ซึ่งแม้ในระยะต่อมาจำนวนหน่วยกิตของวิชาทางการศึกษาจะลดน้อยลง แต่ก็กล่าวได้ว่ายังไม่ได้เป็นศาสตร์ทางวิชาชีพเฉพาะด้านโดยตรง นอกจากนั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในวงวิชาชีพ ก่อปรกับการเกิดศาสตร์ใหม่ขึ้นมา คือ "สารนิเทศศาสตร์" ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานดั้งเดิม เน้นการจัดระบบวัสดุสารสนเทศ ส่วนสารนิเทศศาสตร์เป็นศาสตร์ที่พัฒนาจากบรรณารักษศาสตร์ในทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการจัดเก็บเนื้อหาเฉพาะเรื่องโดยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีคมนาคม ศาสตร์ทั้งสองจึงเป็นศาสตร์ที่ใกล้เคียงและเกี่ยวเนื่องกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือศาสตร์ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ได้แผ่ขยายขอบเขตกว้างกว่าแต่เดิม เพราะฉะนั้นเพื่อให้มีหลักสูตรวิชาชีพเฉพาะโดยตรงที่ครอบคลุมศาสตร์ทางบรรณารักษศาสตร์ในทุกเรื่องอย่างละเอียดลึกซึ้งและเข้มข้น อีกทั้งครอบคลุมศาสตร์ในสาขาวิชาสารนิเทศศาสตร์ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ จึงได้จัดทำหลักสูตรใหม่ขึ้น และเปิดสอนในการศึกษา 2529 คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์² ส่วนหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ยังคง

¹ เดิมใช้ชื่อว่า "ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์" ต่อมาได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้เปลี่ยนชื่อเป็น "ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์" ในปี พ.ศ. 2543 แต่ใช้เป็นทางการได้ในปี พ.ศ. 2546

² หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ได้ตั้งการเปิดรับนิสิตตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 แต่ได้เปิดสอนในหลักสูตรใหม่คือ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นมา

เปิดสอนควบคู่กันไปและได้จัดการเปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา เนื่องจากไม่เป็นที่ยอมรับและประสบปัญหาเรื่องจำนวนผู้เรียน

ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ มีจำนวน 109 คน และผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ นับแต่ปีการศึกษา 2532 จนถึงปีการศึกษา 2548 มีจำนวน 120 คน

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการผลิตมหาบัณฑิตในสาขาวิชาให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการและการพัฒนาเทคนิคในทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มุ่งองค์ความรู้ที่ทันต่อวิทยาการสมัยใหม่ของโลกในยุคไอที อีกทั้งตระหนักดีว่ากระบวนการในการผลิตมหาบัณฑิตในสาขาวิชาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของตลาดงาน ซึ่งการที่จะทำให้ทราบถึงข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวได้นั้น คือการติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน อีกทั้งเพื่อประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอน

มหาบัณฑิตที่จบการศึกษาในหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ นั้น ลลิตา กิติประสาร (2518) ได้ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตที่จบระหว่างปีการศึกษา 2512-2516 และเบญจรัตน์ พุกเจริญ (2530) ได้ทำการติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตที่จบระหว่างปีการศึกษา 2517-2526 ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลมากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน อีกทั้งยังเอื้อประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เป็นอเนกประการ

นับแต่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 เป็นต้นมา มีมหาบัณฑิตที่จบการศึกษาออกไปรับใช้สังคมจำนวนไม่น้อย แต่ภาควิชาฯ ยังไม่เคยได้ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตเหล่านั้นว่า เมื่อจบออกไปแล้วได้นำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานในห้องสมุดหรือองค์กรลักษณะอื่น มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอย่างไร และที่สำคัญที่สุดก็คือความคิดเห็นของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นสาระของหลักสูตรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศ และองค์การต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ของโลก ภาควิชาฯ จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการศึกษาติดตามผลเพื่อตรวจสอบสถานภาพของมหาบัณฑิต รวมทั้งประเด็นความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหลักสูตร และการวางแผนการผลิตมหาบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการสังคม และตลาดงานในยุคไอที ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2532-2548
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสังคมยุคไอที
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสังคมยุคไอที

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาวางแผนหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการกิจ 2 ประการคือ

1. การพัฒนาหลักสูตร และการปรับปรุงระบบการเรียนการสอนของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ให้มีทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. แนวทางการผลิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของภาควิชาฯ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม และตลาดงาน ในยุคไอที

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2532-2548 จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2532 จนถึงปีการศึกษา 2548 โดยทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 93 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 กลุ่มอายุ จำแนกเป็น

1.1.1 ต่ำกว่า 30 ปี

1.1.2 30-35 ปี

1.1.3 36-40 ปี

1.1.4 ตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป

1.2 ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา จำแนกเป็น

1.2.1 ไม่เกิน 8 ปี

1.2.2 ตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สถานภาพการทำงาน หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ประกอบด้วย

1.1 สภาพทั่วไปในการทำงาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1.1.1 สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับ อาชีพ/หรือการมีงานทำ ประเภทหน่วยงานที่ทำ การศึกษาต่อหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท การเพิ่มพูนความรู้ การทำผลงานทางวิชาการ การเป็นสมาชิกสมาคม ฯลฯ

1.1.2 สภาพการทำงานปัจจุบัน หมายถึง ประเภทหน่วยงานที่ทำ (ที่ใช้วิชาชีพบรรณารักษ์และงานที่ไม่ได้ใช้วิชาชีพบรรณารักษ์) ตำแหน่งหน้าที่ ลักษณะและตำแหน่งของงานที่รับผิดชอบ ฯลฯ

1.2 การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับการใช้ความรู้และทักษะที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในแง่ของการพัฒนางาน และการพัฒนาตน วัดได้ด้วยแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

1.3 ปัญหาการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ข้อขัดข้อง หรือข้อจำกัด เกี่ยวกับความรู้และทักษะที่ได้รับจากการศึกษาของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานหรือทำงาน หรือไม่สามารถประยุกต์กับงานในหน้าที่ได้ วัดได้ด้วยแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานหมายถึง แนวความคิด หรือ ความรู้สึกรู้สียงของ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นสาระหรือส่วนสำคัญ และ/หรือทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพในสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตรและเน้นหนักในการเรียนการสอน วัดได้ด้วยแบบสอบถามที่ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

3. มหาบัณฑิต หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ระหว่างปีการศึกษา 2532-2548 จากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สมมติฐานการวิจัย

1. มหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

2. มหาบัณฑิตที่มีระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขอเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. สังเขปการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในประเทศไทย
2. พัฒนาการหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในประเทศ

สังเขปการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย

การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 โดยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยความร่วมมือของมูลนิธิฟุลไบรท์ ได้เปิดสอนวิชาการจัดห้องสมุด ในลักษณะการศึกษาภาคพิเศษในตอนเย็น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การจัดตั้งห้องสมุดสำนักข่าวสารอเมริกันในปี พ.ศ. 2489 ซึ่งนับว่าเป็นห้องสมุดแห่งแรกในประเทศไทย ที่มีการจัดตามลักษณะของห้องสมุดที่ทันสมัย ทำให้บรรณารักษ์ไทยในสมัยนั้นไปได้ตามความรู้เรื่องราวการจัดห้องสมุดจากบรรณารักษ์ห้องสมุดสำนักข่าวสารอเมริกันอยู่เนืองๆ มูลนิธิฟุลไบรท์ จึงเสนอให้ความช่วยเหลือในด้านการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้แก่บรรณารักษ์ไทย โดยจัดส่งอาจารย์ชาวอเมริกันมาช่วยสอน ปีละ 1 คน ติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2494-2499

ในปี พ.ศ.2498 คณะอักษรศาสตร์ ได้จัดตั้งแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ และเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระดับอนุปริญญา หลักสูตร 1 ปี แต่ภายหลังได้ยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2511 และได้เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงขึ้นแทน ต่อมาในปี พ.ศ. 2502 ได้ขยายเปิดสอนในระดับปริญญาตรี และ ระดับปริญญาโท เมื่อปี พ.ศ. 2507 (นนทนา เผือกผ่อง.2520 : 133-138; ชุติมา สัจจามันท์. 2546 : 29-30)

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวทำให้การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีความเจริญก้าวหน้า มีการขยายขอบเขตเนื้อหาให้กว้างขวาง ครอบคลุมสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระยะหลังจึงรวมเรียกว่า "วิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์" ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยสังเขป ดังนี้

หลังจากการเปิดสอนในระดับปริญญาตรีที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2502 แล้ว มีสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่งที่ได้เปิดสอนในปีต่อๆ มา เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เดิมคือวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เป็นต้น (สุขุม เฉลยทรัพย์. 2533 : 27)

สำหรับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น หลังจากการเปิดสอนระดับปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2507 แล้ว มีสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่งเช่นกันที่เปิดสอนในปีต่อๆ มา เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง (บรรณารักษศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 ระดับปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เดิมคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม) เปิดสอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 มหาวิทยาลัยรามคำแหง เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี 2535 มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 เป็นต้น

การจัดการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ นั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ซึ่งเป็นหลักสูตร 1 ปี หลังระดับปริญญาโท เมื่อปี พ.ศ. 2531 แต่เปิดสอนเพียงรุ่นเดียว (ชุดีมา สัจจามันท์. 2541 : 4) และที่ล่าสุดคือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เปิดสอนในระดับปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สารนิเทศศึกษา) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 (มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2549 : ออนไลน์)

พัฒนาการหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ถือกำเนิดขึ้นมาพร้อมกับการสถาปนามหาวิทยาลัย

แต่เดิมนั้น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีฐานะเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง มีชื่อเรียกกันโดยทั่วไปว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ถนนประสานมิตร" กำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2492 (นันทนา เผือกผ่อง. 2528 : 118) ต่อมาเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 กระทรวงศึกษาธิการ เห็นสมควรยกระดับวิชาการศึกษาให้ถึงระดับปริญญาเทียบเท่ามาตรฐานต่างประเทศ จึงให้มีการยกวิทยฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา และได้ตราพระราชบัญญัติ "วิทยาลัยวิชาการศึกษา พ.ศ. 2497" ขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อการผลิตครูปริญญาโดยมีคณะศึกษาศาสตร์เป็นคณะหลัก ในขณะนั้นยังไม่มีภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ แต่การเรียนการสอนทางบรรณารักษศาสตร์ได้เริ่มมีขึ้นแล้ว ในปี พ.ศ. 2517 (29 มิถุนายน 2517) วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย และได้รับพระราชทานชื่อมหาวิทยาลัยว่า "มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" อันมีความหมายว่า "มหาวิทยาลัยที่เจริญรุ่งเรืองเป็นศรีสง่าแก่มหานคร" จึงได้มีการจัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้น โดยให้สังกัดคณะมนุษยศาสตร์ トラบจนปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2542 ภาควิชาได้ดำเนินการขออนุมัติเปลี่ยนชื่อภาควิชา จาก "ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์" เป็น "ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์" และได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้เปลี่ยนชื่อภาควิชาดังที่กล่าวได้ในปี พ.ศ. 2543 และใช้เป็นทางการได้ในปี พ.ศ. 2546

พัฒนาการด้านหลักสูตรระดับมหาบัณฑิต

1. ระยะเริ่มแรก

การเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระยะเริ่มแรก จะเป็นแบบไม่เป็นทางการ โดยเปิดสอนวิชา *Know Your Library* ให้กับชั้นเรียน/หรือกลุ่มนิสิตที่ประสงค์จะเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด เป็นการสอนในเชิงแนะนำการใช้บัตรรายการ วิธีค้นหาหนังสือในห้องสมุด ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นวิชาบังคับพื้นฐานสำหรับนิสิตทุกคณะ เรียกวิชานี้ว่า *L.Sc. 101 Know Your Library* โดยเริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. 2500 เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ ฉะนั้นผู้ที่ทำการสอนก็คือบรรณารักษ์ของห้องสมุดนั่นเอง

ในเวลาเดียวกันนั้นได้มีการเปิดโปรแกรม *Library Understudies* ขึ้น เพื่อสอนและฝึกอบรมบุคคลที่ตั้งใจจะออกไปทำงานเป็นบรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน โดยที่วิทยาลัยมองเห็นความจำเป็นว่าควรจะได้มีการเตรียมบุคคลที่มีความรู้ความสามารถออกไปปฏิบัติงานด้านนี้ ทั้งนี้ เพราะในขณะนั้นผู้ที่ศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์มีน้อยมาก ประกอบกับมีเสียงเรียกร้องจากนิสิตและครูซึ่งทำงานห้องสมุดโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน บุคคลสำคัญในการสอนและการจัดหลักสูตรได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรีย เหล่าสุนทร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิษณุ ทับเที่ยง การเรียนได้แบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. นิสิตชั้นปีที่ 4 ที่ตั้งใจจะออกไปทำงานในห้องสมุดโรงเรียน
2. ครูประจำการที่ทำงานห้องสมุด

การจัดการสอนนั้น ได้จัดสอนให้กับนิสิตชั้นปีที่ 4 ในภาคเรียนสุดท้าย โดยถือเป็นการเรียนแทนการออกฝึกสอน* ใช้เวลาเรียนและฝึกงานในห้องสมุด 1 ภาคการศึกษาเท่ากับการฝึกสอนวิชาที่เรียนได้แก่ งานเทคนิคห้องสมุด บริการอ้างอิงและบรรณานุกรม และการจัดและบริหารงานห้องสมุด ใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 9 ชั่วโมง การเปิดสอนแบบนี้ดำเนินเรื่อยมาและปิดการสอนในปี พ.ศ. 2506

ส่วนการฝึกอบรมนั้น ได้ดำเนินการควบคู่ไปกับการสอนตามโครงการ *Library Under studies* โดยจัดอบรมให้แก่ครูประจำการที่ทำงานห้องสมุดที่ไม่เคยได้รับการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์มาก่อน การจัดอบรมจะกำหนดให้ฝึกงานและเรียนตามความเหมาะสม คือแล้วแต่ทางโรงเรียนจะอนุญาตให้มาฝึกงานได้วันละกี่ชั่วโมง นอกจากนี้ห้องสมุดยังให้การฝึกอบรมครูจากประเทศลาว 2 คน ที่กระทรวงศึกษาธิการลาวส่งมาฝึกงานเป็นระยะเวลา 3 เดือนอีกด้วย ในปี พ.ศ. 2520 ได้ร่วมมือกับกรุงเทพมหานครจัดฝึกอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 รุ่นๆ ละ 20 คน ใช้เวลา 7 วัน โดยจัดส่งอาจารย์ไปเป็นวิทยากร 2 คน (บุญศรี ไพรัตน์. 2522 : 44-48) การจัดฝึกอบรมครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้เปลี่ยนผู้รับผิดชอบเป็นภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปี พ.ศ. 2521 และจัดต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2546

2. หลักสูตร ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์)

ในระหว่างที่เปิดการสอนในโครงการ *Library Understudies* อยู่นั้น ดร.เกลแฟนด์ (Dr.Morris A. Gelfand) ผู้เชี่ยวชาญองค์การยูเนสโกซึ่งได้มาทำการสำรวจเพื่อวางโครงการปรับปรุงงานหอสมุดแห่งชาติ และสำรวจสภาพการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2505 ได้เสนอแนะว่าวิทยาลัยวิชาการศึกษา "มีความเหมาะสมที่จะเปิดสอนทางด้านบรรณารักษศาสตร์ เพราะมีความพร้อมทุกด้าน ถือได้ว่าเป็นที่ 1 ของเอเชียในสมัยนั้น มีหนังสือมากมาย น่าจะเป็นที่ที่เหมาะสมที่จะเปิดสอนสาขานี้" (สิริพันธ์ เดชพลกรัง, รินศิริ ทองคำ. 2537. 16) ฉะนั้น ในปี พ.ศ. 2506 วิทยาลัยวิชาการศึกษาจึงได้ปิดการสอนในโครงการ *Library Understudies* และได้ขยายหลักสูตรให้สูงขึ้นโดยเปิดสอน หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) ขึ้นแทน ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี หลักสูตรมีกำหนดเวลาเรียน 1 ปี ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยเริ่มสอนในปี พ.ศ. 2508 (นนทนา เมื่อกผ่อง. 2520 : 139-140) ผู้เข้าเรียนต้องได้ปริญญาตรีทางการศึกษามาแล้ว และต้องผ่านการสอบคัดเลือกเสียก่อน การผลิตบัณฑิตระดับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน เพื่อประโยชน์ที่สำคัญดังนี้ (Spain. 1965 : 6; บุญศรี ไพรัตน์. 2522 : 50-52)

1. เพื่อประจำอยู่ตามศูนย์การอบรม หรือศูนย์ครุสัมนาการของภาคการศึกษาต่างๆ ตามโครงการพัฒนาการศึกษาส่วนภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญ์ ทับเที่ยง เป็นนิสิตคนแรกที่ใช้การฝึกงานห้องสมุดแทนการฝึกสอน

2. เพื่อทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชาในโรงเรียนใหญ่ๆ ที่มีครูอาจารย์แต่ละวิชา
หลายๆ คน เนื่องจากมัธยมศึกษาต่อไปจะมีชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมากขึ้น
3. เพื่อสอนในวิทยาลัยครูในระยะต่อไปซึ่งอาจเปิดสอนถึงขั้นปริญญาตรี
4. เพื่อฝึกหัดครูอาจารย์ในวิชาพิเศษบางวิชา ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาในระดับที่
สูงกว่าชั้นปริญญาตรี ตามความต้องการของราชการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) กำหนดให้เรียน 45
หน่วยกิต วิชาที่เรียนประกอบด้วยหมวดวิชาใหญ่ๆ 3 หมวด คือ

หมวดที่ 1 การสำรวจทางบรรณารักษศาสตร์ (Surveys of Library Science) มี
7 รายวิชา 21 หน่วยกิต ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาพื้นฐานทางด้านบรรณารักษศาสตร์

หมวดที่ 2 ทฤษฎีและกรรมวิธีทางเทคนิค (Theory and Technical Process)
มี 5 รายวิชา 15 หน่วยกิต ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับงานเทคนิคของห้องสมุด

หมวดที่ 3 การฝึกปฏิบัติในห้องสมุด (Practicum in Library Service) มี 1 รายวิชา
10 หน่วยกิต เป็นการฝึกภาคปฏิบัติเกี่ยวกับงานห้องสมุด

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจะต้องเรียนให้ครบหน่วยกิตตามที่หลักสูตรกำหนดคือ 45 หน่วยกิต
และจะต้องได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 โดยมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 1 ปี ในระบบ 3 ภาคเรียน
หลักสูตรนี้เปิดสอนจนถึงปีการศึกษา พ.ศ. 2515 ก็จำต้องเลิกสอนเพราะสาเหตุสำคัญ 2 ประการ
คือ

1. ค่าวิชา เนื่องจากหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรหลังปริญญาตรี ซึ่งอาจเทียบได้กับ
ปริญญาโท แต่ทาง ก.พ. คิดค่าวิชาเพิ่มให้สูงกว่าปริญญาตรีเพียง 50 บาท จึงทำให้คนไม่นิยม
มาเรียน
2. การโอนโลมเรื่องการเข้าเรียนในระดับปริญญาโท กล่าวคือตั้งแต่ปีการศึกษา 2515
เป็นต้นไป ทางวิทยาลัยโอนโลมให้ผู้ที่มีการเรียนในระดับปริญญาตรีต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (คือ
ผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50) สามารถสอบเข้าเรียนในระดับปริญญาโทได้ โดยเข้าเรียนในฐานะ
ผู้เรียนสมทบ

นิสิตที่จบหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) นี้ ถ้าได้คะแนน
เฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีสิทธิเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาโทได้โดยไม่ต้องทำการสอบคัดเลือก
หลักสูตรนี้เปิดรับนิสิตในปีการศึกษา 2514 เป็นปีสุดท้าย และสิ้นสุดการเรียนการสอนในปี
พ.ศ. 2515 มีผู้สำเร็จการศึกษารวมทั้งสิ้น 60 คน เป็นชาย 25 คน และหญิง 35 คน (บุญศรี
ไพรัตน์. 2522 : 50-52)

3. หลักสูตรระดับปริญญาโท

จากการที่โครงการผลิตครูบรรณารักษะระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงได้ผลดี มีนิสิตสำเร็จการศึกษาไปหลายคน วิทยาลัยวิชาการศึกษาจึงตั้งโครงการขึ้นอีกโครงการหนึ่งคือ โครงการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาโท เมื่อปี พ.ศ. 2509 คือ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ และเริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. 2510 ผู้ที่มีสิทธิ์เข้าศึกษา มี 2 ประเภท คือ

1. ผู้สำเร็จปริญญาตรี สาขาการศึกษา หรือปริญญาตรีสาขาใดก็ได้ โดยมีผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5 หรือร้อยละ 75 แต่ต้องสอบได้วิชาการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 45 หน่วยกิต หรือสอบได้อนุปริญญาการศึกษา หรือผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยมหรือเทียบเท่า (ตั้งแต่ปีการศึกษา 2514 เป็นต้นมา วิทยาลัยอนุมัติให้ผู้ที่ได้คะแนนไม่ถึงเกณฑ์ สมัครสอบคัดเลือกเข้าเรียนระดับปริญญาโทได้ในฐานะผู้เรียนสมทบ)

2. ผู้สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูง วิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา

นอกจากนี้ ผู้สมัครเข้าเรียนจะต้องมีพื้นความรู้และคุณสมบัติดังต่อไปนี้ด้วย คือ

- 1) มีความรู้ภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี
- 2) ไม่มีโรคติดต่อ หรือโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน
- 3) ได้รับความยินยอมจากเจ้าของทุนเดิม ในกรณีที่ยังมีความผูกพันกับทุนนั้นๆ

หลักสูตรนี้กำหนดเวลาศึกษาอย่างน้อย 2 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี สำหรับผู้ที่มีวุฒิประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) เนื่องจากได้เรียนวิชาเฉพาะมาก่อนแล้วจึงกำหนดเวลาศึกษาไม่เกิน 3 ปี หลักสูตรการศึกษากำหนดไว้ 3 หมวดใหญ่ โดยมีโครงสร้างดังนี้

1. หมวดวิชาเอก หรือวิชาชีพ มี 45 หน่วยกิต ซึ่งประกอบด้วยวิชากลุ่มต่างๆ ดังนี้

1.1 วิชาแกน 15 หน่วยกิต แยกเป็น

- วิชาพื้นฐานทางการศึกษา 3 วิชา 9 หน่วยกิต
- วิชาเทคนิค 2 วิชา 6 หน่วยกิต

1.2 วิชาการศึกษา 15 หน่วยกิต

1.3 ปริญญานิพนธ์ 15 หน่วยกิต

2. หมวดวิชารอง หรือวิชาโท (วิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาที่กำหนดให้เรียนในระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ) ต้องเรียนอย่างน้อย 36 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือก ให้เลือกเรียนอีก 9 หน่วยกิต

จากหลักสูตรการศึกษาที่กำหนด จะเห็นได้ว่า หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ นั้น มีเป้าหมายสำคัญคือผลิตผู้สอนทางบรรณารักษศาสตร์เพื่อไปสอนในระดับปริญญาตรี ฉะนั้นในหลักสูตรจึงเน้นหนักไปในทางวิชาการศึกษาพอๆ กับวิชาด้านบรรณารักษศาสตร์ กล่าวคือวิชาการศึกษา 45 หน่วยกิต และวิชาด้านบรรณารักษศาสตร์ 45 หน่วยกิต ทั้งนี้เนื่องจากในระยะนั้นมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ จะเปิดสอนในระดับปริญญาตรีคือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) ที่ไม่ได้เน้นทางการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยกเว้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

ในปีการศึกษา 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการสถาปนาเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2517) ได้มีการเปลี่ยนระบบการเรียน จาก 3 ภาคเรียนมาเป็นระบบ 2 ภาคเรียน จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเสียใหม่ สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นเช่นกัน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2517 มีสาระสรุปได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย

1.1 เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานในห้องสมุดต่างๆ ได้

1.2 เพื่อส่งเสริมให้มีบรรณารักษ์ ที่สามารถทำการวิจัยในวิชาบรรณารักษศาสตร์

2. โครงสร้างหลักสูตร

2.1. หมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา 12 หน่วยกิต แบ่งเป็น

- วิชาบังคับ 9 หน่วยกิต
- วิชาเลือก 3 หน่วยกิต

2.2 หมวดวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 27 หน่วยกิต แบ่งเป็น

- วิชาบังคับ 19 หน่วยกิต
- วิชาบังคับเลือกตามกลุ่ม 9 หน่วยกิต
- การฝึกงาน ไม่มีหน่วยกิต

2.3 หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

2.4 ปริญญานิพนธ์ 6 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

สำหรับวิชาเอกบังคับ 19 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ ดังนี้

บรรณ 501 ห้องสมุดและประวัติ	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บรรณ 510 การเลือกและการจัดหาวัสดุห้องสมุด	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บรรณ 511 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บรรณ 512 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
บรรณ 540 บริการอ้างอิงและสนเทศ	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บรรณ 541 บรรณานุกรมเบื้องต้น	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บรรณ 630 การบริหารงานห้องสมุด	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
บรรณ 631 สัมมนางานวิจัยและบริการห้องสมุด	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

ส่วนวิชาบังคับเลือกตามกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ให้เลือกเรียนเพียง 1 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย สำหรับผู้เรียนที่สนใจหรือต้องการจะออกไปทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย

กลุ่มที่ 2 ห้องสมุดโรงเรียน สำหรับผู้เรียนที่สนใจหรือต้องการจะออกไปทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน

กลุ่มที่ 3 ห้องสมุดประชาชน สำหรับผู้เรียนที่สนใจหรือต้องการจะออกไปทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดประชาชน

หลักสูตรนี้เปิดสอนเรื่อยมาจนถึงปีการศึกษา 2521 จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ และเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2522 โดยมีสาระสรุปได้ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย

1.1 เพื่อผลิตบรรณารักษ์ให้สามารถเป็นผู้บริหาร และดำเนินงานในห้องสมุดประเภทต่างๆ

1.2 เพื่อผลิตอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์

1.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร สามารถทำการค้นคว้าวิจัยได้

2. โครงสร้างของหลักสูตร

2.1 หมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา 12 หน่วยกิต แบ่งเป็น

- วิชาบังคับ 9 หน่วยกิต

- วิชาเลือก 3 หน่วยกิต

2.2 หมวดวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ แบ่งเป็น

- วิชาเอกบังคับ 12-18 หน่วยกิต

- วิชาเอกเลือกตามกลุ่ม 6-16 หน่วยกิต โดยเลือกเพียง 1 กลุ่ม จาก 3

กลุ่ม คือ กลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัย กลุ่มห้องสมุดโรงเรียน และกลุ่มห้องสมุดประชาชน

2.3 หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

2.4 วิทยานิพนธ์ 6 หน่วยกิต

สำหรับวิชาเอกบังคับ จำนวน 12-18 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ ดังต่อไปนี้

บรรณ 501 พัฒนาการห้องสมุดและศูนย์สนเทศ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

(เฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันในระดับปริญญาตรี)

บรรณ 510 การเลือกและการจัดหาวัสดุเพื่อการศึกษา 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

(เฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันในระดับปริญญาตรี)

บรรณ 511 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 1 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บรรณ 512 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บรรณ 513 การจัดการและบริการโสตทัศนวัสดุ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บรรณ 514 วิธีการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์

2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บรรณ 540 บริการช่วยค้นคว้าและบริการสนเทศ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บรรณ 631 สัมมนาบริการห้องสมุดและศูนย์สนเทศ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

นับแต่ มหาวิทยาลัยเปิดสอนระดับปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 จนถึงปีการศึกษา 2521 มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 89 คน (บุญศรี ไพรัตน์. 2522 : 63)

ต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ทันสมัยต่อวิทยาการทางบรรณารักษศาสตร์ เป็นหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2527 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนในหลายประการ สรุปสาระได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย

1.1 เพื่อสร้างผู้นำทางวิชาชีพ

1.2 เพื่อสร้างผู้สอนที่สามารถพัฒนาวิชาบรรณารักษศาสตร์

2. จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

3. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยรายวิชาในหมวดวิชาต่างๆ ดังนี้

3.1 หมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา 12 หน่วยกิต

3.2 หมวดวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ไม่น้อยกว่า 21 หน่วยกิต

3.3 หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

3.4 ปรินซิพัล 6 หน่วยกิต

สำหรับหมวดวิชาเอกนั้น แยกเป็นวิชาเอกบังคับ 13 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้

บร 503 ทักษะเพื่อการสื่อสารด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บร 510 บรรณารักษศาสตร์ในปัจจุบัน	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
บร 512 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง
บร 631 สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง
บร 650 บรรณารักษศาสตร์ภาคปฏิบัติ	3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

ส่วนวิชาเอกเลือก ไม่น้อยกว่า 8 หน่วยกิตนั้น ไม่แยกเป็นกลุ่มดังแต่ก่อน แต่ได้กำหนดไว้หลากหลาย ถึง 30 รายวิชา นิสิตจะเลือกเรียนรายวิชาใดขึ้นอยู่กับความสนใจของนิสิต ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

โดยเหตุที่ตระหนักว่า หลักสูตรที่ดีควรจะได้มีการทบทวนและปรับปรุงอยู่เสมอ ฉะนั้นในระยะต่อมา ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ จึงได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความทันสมัยของเนื้อหาในรายวิชาต่างๆ รวมทั้งวิชาที่เกิดขึ้นใหม่ในแวดวงของศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม หลักสูตรนี้ไม่เป็นที่นิยมและประสบปัญหาเรื่องจำนวนผู้เรียน จึงได้งดการเปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา

ดังที่กล่าวแล้วว่า หลักสูตรระดับปริญญาโทที่เปิดสอนนับแต่ปี พ.ศ.2510 นั้น เปิดหลักสูตรที่เน้นหนักทางวิชาการศึกษาพอๆ กับวิชาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ แม้ในระยะต่อมา จำนวนหน่วยกิตของวิชาทางการศึกษาจะลดน้อยลง แต่ก็กล่าวได้ว่ายังไม่ได้เป็นศาสตร์ทางวิชาชีพเฉพาะด้านโดยตรง นอกจากนั้นในวงวิชาการได้เกิดศาสตร์ใหม่ขึ้นมา คือ สารนิเทศศาสตร์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นอย่างมาก ซึ่งก็หมายความว่าศาสตร์ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ได้แผ่ขยายขอบเขตกว้างกว่าแต่เดิม เพราะฉะนั้นเพื่อให้หลักสูตรวิชาชีพเฉพาะโดยตรงที่ครอบคลุมศาสตร์ทางบรรณารักษศาสตร์ในทุกเรื่องอย่างละเอียดลึกซึ้งและเข้มข้น อีกทั้งครอบคลุมศาสตร์ในสาขาวิชาสารนิเทศศาสตร์ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ จึงได้จัดทำหลักสูตรใหม่ขึ้นในปี พ.ศ. 2529 คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ ซึ่งสรุปสาระได้ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย

1.1 เพื่อสร้างผู้นำในด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

1.2 เพื่อสร้างผู้ชำนาญด้านพัฒนาเทคนิคในทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ-
ศาสตร์

2. โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วยรายวิชาในหมวดต่างๆ ดังนี้

2.1 หมวดวิชาเอกบังคับ 19 หน่วยกิต

2.2 หมวดวิชาเอกเลือก 10 หน่วยกิต

2.3 หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 5 หน่วยกิต

2.4 วิทยุณานิพนธ์ 6 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต

สำหรับหมวดวิชาเอกบังคับ 19 หน่วยกิตนั้น ผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี
สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ต้องเรียนวิชาพื้นฐาน 4 รายวิชา ดังนี้

บร 311 การเลือกและการจัดหาวัสดุห้องสมุด 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บร 321 บริการอ้างอิงเบื้องต้น 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บร 531 การจัดและบริหารงานห้องสมุด 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บร 511 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 1 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

สำหรับผู้ที่ยังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจกำหนด
ให้เรียนวิชา บร 511 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 1 ด้วย ตามความจำเป็นแล้วแต่กรณี

วิชาเอกบังคับ 19 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ ดังนี้

วจ 521 วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บร 507 จริยธรรมวิชาชีพบรรณารักษ์ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

บร 513 การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่สารนิเทศ 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บร 538 การบริหารงานห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศขั้นสูง 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บร 561 การประมวลผลข้อมูลสำหรับบริการสารนิเทศ 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บร 611 สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง

บร 631 สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมง

นอกจาก นี้ ผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จะต้อง
เรียนวิชา บร 650 บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ภาคปฏิบัติ 3 หน่วยกิต 3 ชั่วโมง ซึ่ง
เป็นวิชาเลือกอีกด้วย

จะเห็นว่ารายวิชาที่เป็นวิชาเอกบังคับนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่รายวิชาที่ยังคง
จัดเป็นวิชาเอกอยู่เช่นเดิมมาโดยตลอด คือ รายวิชาที่เกี่ยวกับการจัดหมวดหมู่และทำรายการ /หรือ

บัตรรายการ รายวิชาแปลกใหม่ que เพิ่มเข้ามาก็คือ วิชาที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางสารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ แต่โดยภาพรวมแล้วยังคงเน้นศาสตร์ทางด้านบรรณารักษศาสตร์อยู่ เช่นเดิม รายวิชาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่จำเป็นต้องงานห้องสมุดโดยตรงจะจัดไว้เป็น วิชาเอกเลือก

นับแต่ได้มีการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งานในห้องสมุดในประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ. 2518 (แมนมาส ขวลิขิต. 2529 : 1) เป็นต้นมา เทคโนโลยีดังกล่าวได้เพิ่มบทบาท มากยิ่งขึ้นเรื่อยมา ศาสตร์ทางสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นหลังจากที่ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์ฯ ได้จัดทำหลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2529 ไปแล้วนั้น จึงได้ริเริ่มจัดทำ "โครงการ จัดตั้งคณะสารสนเทศศาสตร์" ขึ้นในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2533-2534 และได้รับการอนุมัติให้บรรจุใน แผนพัฒนาการระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ในโครงการนี้กำหนดแผนการเปิด สอนใน 5 สาขา คือ สาขาบรรณารักษศาสตร์ สาขาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวรรณกรรมสำหรับเด็ก สาขาวิทยาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และสาขาเทคโนโลยีการผลิตหนังสือ โครงการนี้ สามารถนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยได้ในปี พ.ศ. 2535 แต่ในปี พ.ศ. 2536 ทางมหาวิทยาลัยได้ขอให้ ชะลอโครงการไว้ก่อนตามนโยบายของทบวง-มหาวิทยาลัย ในระยะเดียวกันนั้นก็ได้มีการปรับปรุง หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ- ศาสตร์ ฉบับ พ.ศ. 2529 เรื่อยมา

ในปี พ.ศ. 2543 ได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ โดยมีเป้าประสงค์ 3 ประการคือ

1. ปรับโครงสร้างหลักสูตร ตามประกาศของทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง "เกณฑ์ มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2542"
2. เปลี่ยนแปลง/ปรับปรุงและสาระในหลักสูตรใหม่ทั้งหมด นับแต่ปรัชญาหลักสูตร วัตถุประสงค์ รายวิชาแกน/รายวิชาเลือก แผนการสอนที่มีทั้งแผน ก และแผน ข ทั้งนี้เพื่อความ ทันสมัยทั้งในแง่โครงสร้าง และวิทยาการเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนแนวคิดของศาสตร์ที่ เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากเดิมที่เน้น การครอบครอง (Ownership) เปลี่ยนไปเน้นที่ การเข้าถึง (Access)

3. แนวคิดของหลักสูตรจะยึด "สารสนเทศ" เป็นแกนกลางที่แวดล้อมไปด้วย "ผู้ใช้" โดยมี "เครื่องมือ" ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศเป็นตัวเชื่อม และทั้ง 3 ส่วนนี้ อยู่ภายใต้ "การบริหารจัดการ" และนำแนวคิดของ เบทส์ (Marcia J. Bates) ศาสตราจารย์ทาง บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ แห่ง UCLA Berkeley (Bates. 1999 : Online) มา ประยุกต์ด้วย ฉะนั้นรายวิชาแกนจึงประกอบไปด้วยรายวิชาที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 การบริหารจัดการ / และนโยบาย

3.2 ความรู้ทางเทคนิคในวิชาชีพ ประกอบด้วยรายวิชาที่เกี่ยวกับ

- ผู้ใช้
- สารสนเทศ
- เทคโนโลยีสารสนเทศ

3.3 การวิจัย

หลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ในการประชุม ครั้งที่ 5/2546 วันที่ 6 มิถุนายน 2546 และเปิดสอนในปีการศึกษา 2547 สำคัญในหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 มีดังนี้

1. ปรัชญาของหลักสูตร

สารสนเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจ การวางแผน การกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคลากรทุกระดับ ดังนั้นองค์กรทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมี บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในด้านบริหารจัดการ เพื่อให้การวิเคราะห์ เลือกสรร ประมวลผล และบริการ ตลอดจนการเผยแพร่สารสนเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ ของหลักสูตร

เพื่อผลิตมหาบัณฑิตในวิชาชีพสารสนเทศให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 มีความรู้ความสามารถในการบริหารห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ
- 2.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี และเทคนิคทางบรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์
- 2.3 มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม
- 2.4 มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้และทักษะทางสารสนเทศ เพื่อการพัฒนา ระบบสารสนเทศในห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.5 มีความรู้ความสามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัย และประยุกต์ความรู้ใหม่ให้เอื้อ ประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศ และบริการ
- 2.6 มีคุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพ

3. โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 42 หน่วยกิตทั้งแผน ก(2) และแผน ข สรุปให้เห็นชัดเจนได้ดังนี้

หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต	
	แผน ก (2)	แผน ข
1. หมวดวิชาเอก	ไม่น้อยกว่า 27	ไม่น้อยกว่า 33
1.1 วิชาเอกบังคับ	21	21
1.2 วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า 6	ไม่น้อยกว่า 12
2. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า 3	ไม่น้อยกว่า 3
หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต	
	แผน ก (2)	แผน ข
3. ปรินซิเพิล	12	-
4. สารนิพนธ์	-	6
รวม	42	42

วิชาเอกบังคับในหมวดวิชาเอก จำนวน 21 หน่วยกิต กำหนดให้เรียนในรายวิชาต่างๆ

ดังนี้

บส 501	สารสนเทศกับสังคม	3(3-0)
บส 503	เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการจัดการสารสนเทศ	3(2-2)
บส 511	การจัดระบบทรัพยากรสารสนเทศ	3(3-0)
บส 521	การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ	3(2-2)
บส 523	แหล่งสารสนเทศและบริการ	3(3-0)
บส 531	หลักการบริหารสำหรับนักวิชาชีพสารสนเทศ	3(3-0)
บส 571	วิธีวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	3(3-0)

วิชาเอกเลือก กำหนดไว้ดังนี้

แผน ก(2) กำหนดให้เรียนวิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต

แผน ข กำหนดให้เรียนวิชาเอกเลือกไม่น้อยกว่า 12 หน่วยกิต

นิสิตทั้งแผน ก(2) และแผน ข สามารถเลือกเรียนรายวิชาต่างๆ ตามความสนใจ ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

บส 513	การจัดการและควบคุมรายการบรรณานุกรม	3(2-2)
บส 514	ระบบการจัดหมู่เชิงเปรียบเทียบ	3(3-0)
บส 525	ผู้ใช้และการศึกษาผู้ใช้	3(3-0)
บส 532	นโยบายสารสนเทศ	3(3-0)

บส 534	การประเมินบริการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ	3(3-0)
บส 542	การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศขั้นสูง	3(2-2)
บส 543	บรรณานุกรมและสารสังเขป	3(2-2)
บส 552	เทคโนโลยีในการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ	3(2-2)
บส 553	เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่สารสนเทศ	3(2-2)
บส 572	สัมมนาทางวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	3(3-0)
บส 642	ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ	3(2-2)
บส 643	การจัดการห้องสมุดดิจิทัล	3(2-2)
บส 652	การวิเคราะห์ระบบสำหรับงานห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ	3(3-0)
บส 661	การจัดการฐานข้อมูล	3(2-2)
บส 671	สัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	3(3-0)
บส 681	การศึกษาอิสระ	3(3-0)
บส 682	การศึกษาสาระพิเศษ	3(3-0)

วิชาเลือกเสรี กำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต ทั้งแผน ก(2) และแผน ข โดยให้
เลือกเรียนรายวิชาในกลุ่มวิชาเอกเลือก หรือรายวิชาใด ๆ ที่เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาของ
มหาวิทยาลัย ทั้งนี้ต้องได้รับอนุมัติจากอาจารย์ที่ปรึกษา และหัวหน้าภาควิชาของรายวิชานั้นๆ

ปริญญาโท

บส 699 ปริญญาโท 12 หน่วยกิต

นิสิตที่เลือกเรียนแผน ก(2) ต้องลงทะเบียนเรียนวิชา บส 699 ปริญญาโท ซึ่ง
เป็นการวิจัยปัญหาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หรือการจัดการระบบ
สารสนเทศ แล้วเรียบเรียงให้มีมาตรฐานตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด

สารนิพนธ์

บส 688 สารนิพนธ์ 6 หน่วยกิต

นิสิตที่เลือกเรียนแผน ข ต้องลงทะเบียนเรียนวิชา บส 688 สารนิพนธ์ ซึ่งเป็น
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ตามความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในสาขามรรณารักษศาสตร์และ
สารสนเทศศาสตร์ หรือการจัดการระบบสารสนเทศ แล้วเรียบเรียงให้มีมาตรฐานตามที่บัณฑิต
วิทยาลัยกำหนด

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา

นับแต่เปิดสอนหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 มีผู้สำเร็จการศึกษาดังแต่ปีการศึกษา 2532-2548 ทั้งสิ้น 120 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนงานผู้สำเร็จการศึกษหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ปีการศึกษา 2532-2548

ปีการศึกษา	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา
2532	3
2533	3
2534	11
2535	4
2536	7
2537	9
2538	10
2539	5
2540	8
2541	3
2542	5
2543	5
2544	9
2545	3
2546	11
2547	14
2548	10
รวมทั้งสิ้น	120

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

เนื่องจากงานวิจัยติดตามผลนักศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ไม่มีปรากฏ จึงขอเสนองานวิจัยติดตามผลนักศึกษาในสาขาวิชาอื่น พอเป็นสังเขปดังนี้

สเพอร์ลิน (Spurlin. 1990 : Abstract) ศึกษาติดตามผลผู้ที่จบการศึกษาและผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ที่ออกไปจากภาควิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยชุมชนเวย์นเคาน์ตี้ โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการศึกษาของภาควิชาเทคโนโลยีไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยชุมชนเวย์นเคาน์ตี้ ที่จัดให้กับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและผู้ที่ออกไป เกี่ยวกับการจ้างงานในสาขาที่ได้รับการฝึกอบรมและการรับนักศึกษาเข้าศึกษาในโปรแกรม ซึ่ง ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้จะนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาต่อไป กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ศึกษาเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 103 คน คณะกรรมการที่ปรึกษา 10 คน และ อาจารย์ ผู้สอน 11 คน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า 1) ร้อยละ 66.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ได้วางแผนเกี่ยวกับอาชีพในขณะที่ศึกษา 2) กลุ่มที่มีอัตราต่ำสุดที่ไม่ได้วางแผนเกี่ยวกับอาชีพคือ นักศึกษาในปี ค.ศ. 1986 3) ร้อยละ 85.3 (N = 87) ของผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่ามีงานทำ 4) ประเภทของอาชีพระดับพื้นฐานมีหลากหลาย และไม่ได้ขึ้นอยู่กับโปรแกรมที่ศึกษา 5) ผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมดร้อยละ 60 ระบุว่าได้ทำงานในสาขาวิชาที่ศึกษามา 6) ร้อยละ 70.1 ของ ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดระบุว่าเขาต้องไปฝึกอบรมเพิ่มเติมหลังจากที่จบการศึกษา 7) ผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมดร้อยละ 30 ระบุว่าเขาได้งานก่อนที่จะจบการศึกษา 8) ผู้ตอบแบบสอบถาม ระบุว่าวิชาหลากหลายที่อยากจะเรียนในขณะที่ศึกษา 9) ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าการศึกษา มีชั่วโมง ในห้องทดลองปฏิบัติการมากขึ้นจะช่วยพวกเขาได้มาก และระบุว่าจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับอาจารย์ ผู้สอนมากขึ้น 10) คณะกรรมการที่ปรึกษาให้ความเห็นเชิงบวกต่อโปรแกรมการศึกษาเป็นอย่างมาก และเสนอให้มีการติดตามผลนักศึกษาที่จบการศึกษาแล้ว 11) คณะอาจารย์ผู้สอนให้ความเห็น เชิงบวกต่อโปรแกรมการศึกษาเป็นอย่างมาก แต่ระบุว่าขาดความรู้เกี่ยวกับงบประมาณและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชลาโพลสกี (Chlapowski. 1987 : Abstract) ศึกษาติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาโทจากภาควิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยไวโอมิง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความ คิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจากภาควิชาอาชีวศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยไวโอมิง เกี่ยวกับการรับรู้ด้านคุณภาพในการเตรียมตัวของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อที่จะ ได้เสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการศึกษาระดับปริญญาโท กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระหว่างปี ค.ศ. 1971-1985 ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้สำเร็จ การศึกษามีความพึงพอใจต่อประเด็นต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งหมด 2) ระดับการจัดเตรียมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าการรับรู้ของผู้สำเร็จการศึกษา 3) ผู้สำเร็จการศึกษาสาขา เกษตรกรรมศึกษาประเมินการศึกษาของเขาสูงกว่าสาขาวิชาอื่นๆ 4) ความไม่เพียงพอเกี่ยวกับ

เครื่องอำนวยความสะดวกทางกายภาพเป็นประเด็นหลักของผู้สำเร็จการศึกษา 5) ผู้สำเร็จการศึกษาทุกสาขาวิชาเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ในระดับน้อย ยกเว้นผู้สำเร็จการศึกษาด้านเกษตรกรรมศึกษา 6) ผู้สำเร็จการศึกษาทุกสาขายกเว้นสาขาเกษตรกรรมศึกษาต้องการติดต่อกับภาคีหลังจากที่จบออกไปแล้ว 7) ผู้สำเร็จการศึกษาทุกสาขาวิชามีข้อบ่งชี้ของตำแหน่งงานและกิจกรรมการติดต่อกับองค์การอุตสาหกรรม/ธุรกิจ และหน่วยงานรัฐบาล อยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ยกเว้นผู้สำเร็จการศึกษาด้านเกษตรกรรมศึกษา

งานวิจัยในประเทศ

1. งานวิจัยติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

งานวิจัยติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีอยู่ 3 เรื่อง คืองานวิจัยของ ลลิตา กิตติประสาร เบญจรัตน์ พุกเจริญ และ เฉลียว พันธุ์สีดา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ลลิตา กิตติประสาร (2518 : บทคัดย่อ) ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต และผู้สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2508-2516 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงตำแหน่งหน้าที่สภาพงานที่ผู้สำเร็จปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตและประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์ว่าได้ใช้ความรู้ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และเพื่อทราบความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างที่มีต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตหรือมหาบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามสำหรับบัณฑิตและมหาบัณฑิต จำนวน 69 คน และสำหรับผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตและมหาบัณฑิต จำนวน 66 คน ผลการวิจัยพบว่าทั้งผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับส่วนใหญ่ทำหน้าที่บรรณารักษ์และสอน มีเพียงส่วนน้อยที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์เพียงอย่างเดียว โดยทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ คือ หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด การเลือกและจัดหา การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ งานวารสารและหนังสือพิมพ์ การเก็บรักษาและซ่อมหนังสือ บริการจ่าย-รับ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการฝึกอบรมบรรณารักษ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควบคุมการฝึกอบรมนิสิตผู้สำเร็จการศึกษาและนักเรียนช่วยงานห้องสมุด และการประชาสัมพันธ์ สำหรับผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างมีความเห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี แต่มีความสามารถในการผลิตผลงานทางวิชาการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

เบญจรัตน์ พุกเจริญ (2530 : 21-57) ได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2517-2526 โดยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในทัศนะของมหาบัณฑิตเอง ผู้ร่วมงานและ

ผู้บังคับบัญชา และเพื่อศึกษาความคาดหวังของมหาบัณฑิต ผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ที่มีต่อการผลิตมหาบัณฑิตของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 3 ชุด คือสำหรับมหาบัณฑิตจำนวน 66 คน ผู้ร่วมงาน 108 คน และผู้บังคับบัญชา 57 คน ผลการวิจัยพบว่ามหาบัณฑิตทุกคนมีงานทำและส่วนใหญ่ใช้วิชาชีพบรรณารักษ์ การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย อันดับแรกคือ วิชาเลือกไม่ตรงกับสายงานที่ปฏิบัติ รองลงมาคือ พื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอ และ ไม่มีโอกาสใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาอย่างเต็มที่เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในระดับมากทุกรายการทั้งมหาบัณฑิตผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาคาดหวังต่อการผลิตมหาบัณฑิตในระดับมากและมากที่สุด อันดับแรกคือ คุณธรรมและความรับผิดชอบในการทำงาน รองลงไปคือ ความสามารถในการจัดการบริการและกิจกรรม และความสามารถในงานบริหาร ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชาการต่างๆ มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่าภาควิชาควรผลิตมหาบัณฑิตที่มีความรู้ในเรื่องสารนิเทศศาสตร์เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การให้บริการสารนิเทศ และมนุษยสัมพันธ์ตามลำดับ ส่วนผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชามีความคิดเห็นในเรื่องมนุษยสัมพันธ์เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ จิตวิทยาสำหรับบรรณารักษ์ และการให้บริการสารนิเทศ ตามลำดับ มหาบัณฑิตให้ข้อเสนอแนะในเรื่องควรมีวัสดุอุปกรณ์และตำราให้เพียงพอเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ควรจัดบรรยาย/อภิปรายในหัวข้อต่างๆ ทางสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่น่าสนใจอยู่เสมอ และจัดอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้กับนิสิตเก่า ตามลำดับ

นอกเหนือจากการศึกษาของ ลลิตา กิตติประสาร และเบญจรัตน์ พุกเจริญ ดังที่กล่าวข้างต้น ในปี พ.ศ. 2529 เฉลียว พันธุ์สีดา (2529 : 34-45) ได้ทำการศึกษาสภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2512-2528 เพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง โดยในส่วนของมหาบัณฑิตนั้น ได้ส่งแบบสอบถามให้กับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2512-2528 จำนวน 190 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาที่เป็นฉบับสมบูรณ์ 98 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอาจารย์ รองลงมาเป็นบรรณารักษ์ และหัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย รองลงมาคือห้องสมุดโรงเรียน ภายหลังการศึกษามหาบัณฑิตส่วนน้อยได้ไปฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งไปดูงานในต่างประเทศมาเลเซีย/สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ส่วนภายในประเทศได้ไปดูงานห้องสมุดโรงเรียนอุปสรรคที่ประสบในการทำงานคือ ขาดแคลนบุคลากร รองลงมาคือ ขาดแคลนงบประมาณ และทำงานมากจนไม่มีเวลาที่จะคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ความรู้จากการศึกษาที่นำไปใช้มากที่สุด คืองานเทคนิคของห้องสมุด รองลงมาคือ งานบริการและกิจกรรม ปรัชญาวิชาชีพ ทรัพยากรห้องสมุด และการจัดและบริหารงานห้องสมุด ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร มหาบัณฑิตเห็นว่าจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม ส่วนจำนวนรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร เนื้อหาของแต่ละรายวิชา ความทันสมัยของหลักสูตร และความทันสมัยของเนื้อหาแต่ละรายวิชา เหล่านี้ควรมีการปรับปรุง มหาบัณฑิตได้เสนอแนะให้ภาควิชาบรรจุเนื้อหาใหม่ๆ ให้

ทันสมัย ให้ลดวิชาการศึกษา สอนให้บัณฑิตรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และจัดวิชาเลือกใหม่ ๆ เช่น จิตวิทยาปวงชน คุณธรรมและจรรยาบรรณ เป็นต้น สำหรับรายวิชาที่มหาวิทยาลัยเห็นว่าควรเพิ่มเติมในหลักสูตรคือวิชา คอมพิวเตอร์ รองลงมาคือ สารนิเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ตามลำดับ รายวิชาที่ควรตัดออกคือ วิชาที่เกี่ยวกับความรู้ทางวรรณกรรมต่าง ๆ มหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ควรมีความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์ การเขียนโครงการ การใช้เครื่องมือโสตทัศนวัสดุ การจัดประชุมสัมมนา การบริการและกิจกรรม การเข้าถึงชุมชน การมีมนุษยสัมพันธ์ และความสามารถในอ่านภาษาอังกฤษได้แตกฉาน รวมทั้งให้มีความสามารถทางการวิจัยด้วย

สำหรับการวิจัยติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาวิทยาลัย สาขาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอื่น เป็นงานวิจัยของ กันยารัตน์ ดัดพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาวิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2535-2539 ในด้านตำแหน่งงาน หน่วยงานที่สังกัด เงินเดือน และลักษณะงานที่รับผิดชอบ รวมถึงศึกษาการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการทำงาน และปัญหาที่ประสบ ผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตและมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งบรรณารักษ์ และทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนสูงสุด บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานสังกัดหน่วยงานเอกชน ในขณะที่มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทำงานสังกัดหน่วยงานราชการ บัณฑิตและมหาวิทยาลัยจำนวนสูงสุดได้รับเงินเดือน 8,001-12,000 บาท และหน้าที่ที่รับผิดชอบของบัณฑิตและมหาวิทยาลัยจำนวนสูงสุดคือ การจัดหมู่และทำรายการสารนิเทศ ด้านการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการทำงาน พบว่า บัณฑิตนำความรู้จากรายวิชาส่วนใหญ่ไปใช้ในการทำงานในระดับน้อยและระดับปานกลาง มหาวิทยาลัยนำความรู้จากรายวิชาส่วนใหญ่ไปใช้ในการทำงานในระดับปานกลางและระดับมาก สำหรับปัญหาที่บัณฑิตและมหาวิทยาลัยจำนวนสูงสุดประสบคือปัญหาด้านภาษาต่างประเทศไม่ดีพอ

ประเด็นเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เป็นงานวิจัยของ สุรินทร์ ดันสกุล (2536 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และผลกระทบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ใน 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2544) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จำนวน 31 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 3 รอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการ คำนวณหาค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์และฐานนิยม ผลการวิจัยปรากฏแนวโน้มดังนี้ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรจะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสารนิเทศเพื่อผลิตบัณฑิตให้เป็นบรรณารักษ์หรือนักสารนิเทศ หรือนักวิชาการระดับสูง ที่สามารถทำงานได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีความสามารถด้านการจัดการทรัพยากรสารนิเทศ มีความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสามารถนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาจัดการกับการบริการสารนิเทศในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โครงสร้างของหลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรควรอยู่ระหว่าง 36-40 หน่วยกิต จำนวนหน่วยกิตในรายวิชาบังคับควรอยู่ในระหว่าง 9-13 หน่วยกิต และวิชาเลือกควรอยู่ ระหว่าง 15-21 หน่วยกิต วิชาสัมพันธ์จะมีความสำคัญและมีจำนวนหน่วยกิตเพิ่มขึ้น วิทยานิพนธ์ ควรมีจำนวนหน่วยกิตอยู่ระหว่าง 6-9 หน่วยกิต เนื้อหาและรายวิชาของหลักสูตรจะประกอบด้วย เนื้อหารายวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ผสมผสานกัน รายวิชาบังคับที่มีระดับความ เป็นไปได้มากที่สุด 2 รายวิชา คือ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ : ทฤษฎีและการประยุกต์ และวิชาการ จัดการและการบริการของศูนย์สารสนเทศ สำหรับรายวิชาเลือกประกอบด้วย รายวิชาในกลุ่มการ จัดเก็บการค้นคืนและการบริการสารสนเทศ กลุ่มวิชาด้านการบริหารและการจัดการสารสนเทศ กลุ่ม วิชาด้านเทคโนโลยี กลุ่มวิชาด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร และกลุ่มวิชาด้าน แหล่งสารสนเทศและสารสนเทศเฉพาะด้าน สำหรับรายวิชาในศาสตร์สาขาอื่นที่ควรจัดให้มีในรายวิชา เลือกคือ วิชาสถิติ และในแต่ละรายวิชาควรมีให้มีจำนวนหน่วยกิต 3 หน่วยกิต ส่วนผลกระทบที่ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหลักสูตร พบว่ามีหลายกรณีคือความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ระบบเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและแหล่ง สารนิเทศมีมากขึ้น ความต้องการของตลาดแรงงานและความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ ที่มี มากขึ้น การบริการที่ต้องการความรวดเร็วถูกต้องและตรงกับความต้องการของสังคมยุคสารสนเทศ ความก้าวหน้าในการผลิตสื่อ ความรู้ทั้งด้านรูปแบบและปริมาณ ความนิยมในระบบธุรกิจสารสนเทศ รวมทั้งการแข่งขันในด้านข่าวสารข้อมูลมีมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2545 มณฑาทิพย์ สุระเสียง และกุลธิดา ท้วมสุข (2545 : 15-31) ได้ทำ การวิเคราะห์หลักสูตรปริญญาโทสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย ซึ่งเปิดสอนในมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 10 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ชื่อหลักสูตร มี 7 แห่งใช้ชื่อสาขาว่า บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มี 2 แห่งใช้ชื่อว่า บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และอีก 1 แห่งใช้ชื่อว่า สารนิเทศศาสตร์

2) ปรัชญาและวัตถุประสงค์ หลักสูตรร้อยละ 90 มีปรัชญาและวัตถุประสงค์เพื่อ ผลิตมหาบัณฑิตให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ การบริการและการเผยแพร่สารสนเทศ ร้อยละ 70 ระบุว่า เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการสาขา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และร้อยละ 60 ระบุว่า เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้สามารถ ทำการค้นคว้าวิจัยทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

3) โครงสร้างหลักสูตร มหาวิทยาลัยทั้ง 10 แห่งเปิดสอนหลักสูตรแผน ก(2) และมี 4 แห่งที่เปิดสอนหลักสูตรแผน ข จำนวนหน่วยกิตที่พบสูงสุดคือ 48 หน่วยกิต และ ต่ำสุดคือ 36 หน่วยกิต แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ประมาณ 40 หน่วยกิต

4) รายวิชาในหลักสูตร หลักสูตรของมหาวิทยาลัยทุกแห่งกำหนดให้นักศึกษาดู ต้องเรียนรายวิชาพื้นฐานเพื่อเป็นการเตรียมการสำหรับการเรียนรายวิชาอื่นๆ ในหลักสูตร สำหรับ รายวิชาบังคับอยู่ระหว่าง 3-8 รายวิชา โดยเป็นรายวิชาในกลุ่มระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศมาก

ที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มการวิจัย/สถิติและการสัมมนา กลุ่มการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ กลุ่มการบริหาร กลุ่มทรัพยากรและบริการสารสนเทศ และกลุ่มวิชาเนื้อหาอื่นๆ ส่วนรายวิชาเลือกพบว่ามีระบุไว้ในหลักสูตรจำนวนมาก แต่จำนวนที่กำหนดให้นักศึกษาเรียนจะอยู่เพียง ระหว่าง 2-8 รายวิชา

ในปี พ.ศ. 2546 นันทนิจ ศรีหานารถ และภรณ์ ศิริโชติ (2546 : 54-69) ได้ทำการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540) ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายคือ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2543-2544 และมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2540 รวมทั้งสิ้น 64 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า การประเมินองค์ประกอบด้านบริบท (วัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตรซึ่งแยกย่อยออกเป็น 2 หัวข้อคือ การแบ่งหมวดเนื้อหาวิชา และเนื้อหาวิชาของหลักสูตร) ด้านปัจจัยตัวป้อนที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร (คุณสมบัติของอาจารย์ คุณสมบัติของนักศึกษา ก่อนเข้าศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินวัสดุอุปกรณ์การสอน) และด้านกระบวนการจัดการหลักสูตร (สภาพการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน และการบริหารหลักสูตร) และด้านผลผลิตของหลักสูตร (การนำไปใช้ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย) ทั้งหมดนี้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า

- 1) การจัดการเรียนการสอนควรเน้นการปฏิบัติให้มากขึ้น
- 2) ควรปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตรใน 5 ประเด็นคือ
 - รายวิชาที่ควรเพิ่มทักษะการปฏิบัติรวมทั้งเนื้อหาบางส่วน
 - รายวิชาที่มีเนื้อหาที่สามารถบูรณาการเข้าด้วยกัน
 - รายวิชาในหมวดวิชาเลือกที่สมควรเปิดเป็นรายวิชาในหมวดวิชาบังคับ

ซึ่งมีอยู่ 7 รายวิชาคือ การจัดการฐานข้อมูล เครือข่ายห้องสมุดและสารสนเทศ ภาษาอังกฤษสื่อสารสำหรับวิชาชีพ การค้นคืนสารสนเทศ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ การปรับแต่งสารสนเทศ และรายวิชาแนวโน้มน่าสนใจและประเด็นปัญหาทางบรรณารักษศาสตร์

- รายวิชาที่มีเนื้อหาไม่น่าสนใจและควรปรับออกจากหลักสูตร คือ ห้องสมุด

เคลื่อนที่

- รายวิชาที่ไม่เคยเปิดสอนแต่เสนอแนะให้เปิดสอน ได้แก่ ภาษาอังกฤษสื่อสาร

สำหรับวิชาชีพ การจัดการสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์ การจัดการสารสนเทศสาขาสังคมศาสตร์ และ การจัดการสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นอกเหนือจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตร ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของ บรรณารักษ์ที่พึงประสงค์คืองานวิจัยของ กิตติพร เพชรพราว (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษา คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์สำหรับบรรณารักษ์ในอนาคต โดย การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้าน บรรณารักษศาสตร์และ/ หรือสารนิเทศศาสตร์ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เกี่ยวกับคุณลักษณะ และทักษะพื้นฐานทาง วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์สำหรับบรรณารักษ์ในอนาคต และเพื่อสรุปลักษณะและทักษะพื้นฐานทาง วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์สำหรับบรรณารักษ์ในอนาคต โดยใช้เทคนิคเดลฟาย สอบถามความ คิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์ที่เป็นหรืออดีตเคยเป็นผู้บริหารสูงสุดของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และเป็น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์ หรือวงการห้องสมุด โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์สำหรับ บรรณารักษ์ในอนาคต ควรเน้นดังนี้

1. คุณลักษณะทางวิชาชีพ ได้แก่ ด้านสถานภาพทางวิชาชีพ มีทั้งหมด 9 ข้อ ที่ สำคัญ เป็นอันดับแรก คือ เป็นผู้ตระหนักถึงความสำคัญและมีอุดมการณ์ในวิชาชีพของตน ส่วนด้าน สถานภาพทางวิชาการ มีทั้งหมด 10 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ ติดตามความเคลื่อนไหว และ ความก้าวหน้าด้านวิชาการในสาขาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

2. ทักษะทางวิชาชีพ มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่

-ด้านการสอนการฝึกอบรม มีทั้งหมด 8 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีทักษะ ในการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมกับผู้ใช้บริการและผู้ร่วมงาน

- ด้านการศึกษาผู้ใช้ มีทั้งหมด 5 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีทักษะในการ วิเคราะห์แยกประเภทกลุ่มผู้ใช้ เพื่อจัดบริการให้ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย

- ด้านการบริการผู้ใช้ มีทั้งหมด 12 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีทักษะในการ วิเคราะห์และกลั่นกรองผลของการสืบค้น เพื่อให้ตรงกับเรื่องที่ผู้ใช้ต้องการ มากที่สุด

- ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีทั้งหมด 7 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ ต้องมีทัศนคติที่ ดีต่อผู้ใช้บริการ และผู้ร่วมงาน

- ด้านภาษาและการสื่อสาร มีทั้งหมด 7 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีทักษะ ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล

- ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มีทั้งหมด 8 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีความสามารถในการใช้ห้องสมุดอัตโนมัติในการ ปฏิบัติงานได้ ทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารมีทั้งหมด 6 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือ มี ทักษะในการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและประหยัดรวดเร็ว เช่น E-mail, โทรศัพท์, โทรสาร เป็นต้น

และทักษะเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ มีทั้งหมด 11 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรกคือ มีทักษะในการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดคำค้น จัดทำบรรณานุกรมสาระสังเขป บรรณนิทัศน์

- ด้านการจัดการทั่วไป มีทั้งหมด 10 ข้อ ที่สำคัญเป็นอันดับแรก คือ มีทักษะในการทำงานในรูปแบบของการทำงานเป็นทีมและสามารถพัฒนาทีมงาน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยติดตามผลมหาบัณฑิตสาขาวิชาอื่น

นุช สุวรรณะชฎ (2525 : บทคัดย่อ) ติดตามผลศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2519-2533 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณสมบัติและพื้นความรู้เดิมของมหาบัณฑิต แนวโน้มที่นำมาสู่ความสนใจในสาขาวิชานี้ สภาพการทำงานภายหลังสำเร็จการศึกษา (ลักษณะและชนิดของงาน สถานภาพในการทำงาน การผลิตผลงานทางวิชาการ การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน การศึกษาต่อ การอบรมหรือศึกษาดูงานภายหลังสำเร็จการศึกษา) และเพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรที่ศึกษาในสาขาวิชานี้ในด้านต่างๆ กลุ่มตัวอย่างเป็นศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2519-2533 จำนวน 41 คน ผู้บังคับบัญชาในปัจจุบันของมหาบัณฑิต จำนวน 31 คน และอาจารย์ผู้สอนในโครงการเปิดสอนศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุจูงใจในการเข้าศึกษาเพราะต้องการหาความรู้และทักษะใหม่ๆ และต้องการเพิ่มวุฒิ ส่วนใหญ่จึงสนใจเข้าศึกษาด้วยตนเอง ผู้บังคับบัญชาสันับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับปานกลาง เวลาที่ใช้ในการศึกษาเร็วที่สุดคือ 4 ภาคเรียน และส่วนใหญ่รู้สึกใช้เวลาในการเรียนนานกว่าที่คาดหวัง ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่พบในระหว่างศึกษา คือ บริการและหนังสือสำหรับค้นคว้าในห้องสมุด และสถานที่เรียนไม่มีความพร้อม ภายหลังสำเร็จการศึกษา มหาบัณฑิตส่วนใหญ่กลับไปทำงานในหน้าที่เดิม มีเพียงส่วนน้อยที่มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งการงาน มหาบัณฑิตมีการผลิตผลงานทางวิชาการบ้างแต่มีปริมาณไม่มากนัก มีการได้รับเชิญเป็นวิทยากร มหาบัณฑิตรู้สึกว่าการศึกษาในหลักสูตรนี้ทำให้ตนมีความสามารถในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น และได้นำความรู้ต่างๆ ไปใช้ในเกณฑ์ที่สูง มีความเห็นว่าทุกรายวิชาที่สอนนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานที่มีอยู่ไม่เกี่ยวกับการศึกษาในหลักสูตรนี้ มหาบัณฑิตส่วนน้อยได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก การอบรมและการศึกษาดูงานในสาขาต่างๆ เป็นไปตามหน้าที่การงานมากกว่าผลของการศึกษาในหลักสูตรนี้ มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกและในสาขาวิชาเดิม ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรของมหาบัณฑิต เห็นว่ามีความยืดหยุ่นและให้ความรู้พื้นฐานกว้างขวาง แต่ขาดเอกลักษณ์ของตนเอง และขาดความลุ่มลึกในสายวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม ผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความสามารถและมีความรับผิดชอบดี มีบางส่วนเท่านั้นที่

บกพร่องควรแก้ไข ส่วนที่ควรแก้ไขมีทั้งด้านมหำบัณฑิตเองและโครงสร้างหลักสูตร ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร เห็นว่าควรแก้ไขปรับปรุงในเรื่องวัตถุประสงค์ที่ควรเน้นแนวทางการผลิตมหำบัณฑิตให้ชัดเจน และควรปรับปรุงโครงสร้างรายวิชาและเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เหมาะสมเพื่อให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ศรีไพร สุรนันท์ (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษามหำบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาปริญญาการศึกษามหำบัณฑิต วิชาเอกประถมศึกษา ไปใช้ในการปฏิบัติงานทางการศึกษา ในระดับประถมศึกษา ในตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และครูผู้สอน และเพื่อเปรียบเทียบการนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยจำแนกตามหน้าที่การงานทั้ง 4 ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สำเร็จการศึกษามหำบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2525 ถึงปีการศึกษา 2531 จำนวน 87 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษามหำบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา นำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานทางการศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษา โดยเรียงลำดับดังนี้ ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งครูผู้สอน ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา และตำแหน่งศึกษาพิเศษ ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้และประสบการณ์จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาในตำแหน่งหน้าที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างจากตำแหน่งศึกษาพิเศษ ตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา และตำแหน่งครูผู้สอน นอกจากนั้นตำแหน่งศึกษาพิเศษ กับตำแหน่งผู้บริหารการศึกษา และตำแหน่งครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วันทณีย์ บัวนเกียพันธ์ุ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาติดตามผลการปฏิบัติงานของศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในทัศนะของตนเอง ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นมหาบัณฑิตจำนวน 80 คน ผู้บังคับบัญชา จำนวน 80 คน และเพื่อนร่วมงานของมหาบัณฑิตจำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถของมหาบัณฑิตในทัศนะของตนเอง ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน สอดคล้องกัน คือ สมรรถภาพทุกด้านของมหาบัณฑิตมีอยู่ในระดับมาก 2) ความรู้ที่ได้จากการเรียนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์ - การสอน) สาขาการสอนภาษาอังกฤษ สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาได้ดี 3) ปัญหาหลักของมหาบัณฑิตในการปฏิบัติงาน คือ มีงานพิเศษนอกเหนือจากการสอน

พรทิพย์ อภินันทพร (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาติดตามผลครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาในระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อติดตามผลเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน และเพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตตามการรับรู้ของมหาบัณฑิต ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มี 3 กลุ่มคือ มหาบัณฑิต ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน รวมทั้งสิ้น 258 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของมหาบัณฑิตเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาในหมวดต่างๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้งหมวดวิชาบังคับ หมวดวิชาเลือก และหมวดวิชาสัมพันธ์ แต่ละหมวดวิชาสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง ส่วนความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตตามการรับรู้ของมหาบัณฑิต ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน พบว่า ในภาพรวมทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมเห็นว่า คุณลักษณะที่มหาบัณฑิตมีอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่นๆ คือ ความสามารถในการผสมผสานการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนเข้าด้วยกัน และความสามารถในการติดต่อประสานงาน ส่วนคุณลักษณะที่มหาบัณฑิตมีอยู่ในระดับปานกลางที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ ความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ และความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน 3) ข้อเสนอแนะโดยทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตมหาบัณฑิตพบว่า รายวิชาที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ต้องการศึกษาเพิ่มเติมคือ วิชาคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้ในระบบงานการศึกษานอกโรงเรียน และเทคนิคการฝึกอบรม ส่วนกลุ่มผู้บังคับบัญชาต้องการให้สถาบันเน้นความสามารถในการวางแผนและโครงการ ความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน และมีคุณธรรม ในขณะที่กลุ่มผู้ร่วมงานเห็นว่า การรู้จักเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม และความสามารถในการประสานงาน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดของมหาบัณฑิต และข้อคิดเห็นประการหนึ่งที่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มให้ข้อเสนอแนะคล้ายกันคือ การเน้นให้มหาบัณฑิตมีทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น

สุเทพา สุขวงศ์ (2548 : บทคัดย่อ) ศึกษาติดตามผลมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างความรู้ที่มหาบัณฑิตได้รับจากการศึกษากับงานที่ทำ และการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2537-2546 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ผลการศึกษาพบว่า มหาบัณฑิตได้รับความรู้จากการศึกษาในระดับมากและสอดคล้องกับระดับความรู้ที่นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประเด็นการวัดผล และประเด็นการประเมินผล มหาบัณฑิตได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมากที่สุดเช่นกัน ประเด็นการวิจัย มหาบัณฑิตได้รับความรู้ในระดับมากที่สุด และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก ประเด็นการวางแผน มหาบัณฑิตได้รับความรู้ในระดับมาก และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก ส่วนประเด็นการใช้โปรแกรมวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS และการอธิบายข้อมูลจากการประมวลผล

มหาบัณฑิตได้รับความรู้ในระดับมาก และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันพบว่ามีความรู้ด้านการวิจัยและการใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล ที่ระดับความรู้ที่ได้รับ แตกต่างกับระดับการนำความรู้ไปใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับความรู้ด้านการวัดผล การประเมินผล และการวางแผน เปรียบเทียบกับระดับการนำความรู้ไปใช้ ไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น พบว่ามหาบัณฑิตได้นำความรู้ไปเผยแพร่หรือแนะนำคนอื่นในระดับมาก การศึกษาสร้างความมั่นใจในการทำงานให้กับมหาบัณฑิตได้มากที่สุด ทั้งนี้มหาบัณฑิตได้ใช้ความรู้มากที่สุดในด้านการสร้างเครื่องมือวัดผล และได้สร้างผลงานมากที่สุดในด้านการประเมินงาน หรือกิจกรรม หรือการประกันคุณภาพการศึกษา และการทำผลงานทางวิชาการ

วิธีดำเนินงานวิจัย

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาเป็นรุ่นแรกในปีการศึกษา 2532 จนถึงปีการศึกษา 2548 จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2532 จนถึงปีการศึกษา 2548 โดยทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 93 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาในการปฏิบัติงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นสาระที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการติดตามผล/และหรือประเมินผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ของลลิตา กิตติประสาร (2518) และ เบญจรัตน์ พุกเจริญ (2530) ในแง่ของขอบเขตการวิจัยและประเด็นที่สอบถาม เพื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับบรรณารักษ์สมัยใหม่ยุคไอที หรือในศตวรรษที่ 21 เช่น มาลี กาบมาลา (2537 : 12-13) ชาริณี เขาวนศิลป์ (2539 : 7) มอร์แกน (Morgan. 1997 : 19-28)
3. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นสำหรับบรรณารักษ์สมัยใหม่ยุคไอที หรือในศตวรรษที่ 21 เช่น งานวิจัยของ พิมพา อินแบน, กุลธิดา ท้วมสุข และ จุฑารัตน์ ศรารณวงศ์ (2542 : 72-77) กิตติพร เพชรพราว (2543 : 45-49)

4. กำหนดขอบเขตของแบบสอบถาม

- 4.1 สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท
- 4.2 สภาพการทำงานปัจจุบัน
- 4.3 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน
- 4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน
- 4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

5. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขอบเขตที่กำหนด

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ นิสิตระดับปริญญาโทสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ภาคพิเศษ ที่เรียนรายวิชาครบตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร จำนวน 20 คน เพื่อความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำภาษา

รายละเอียดของแบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อาชีพ ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท การเพิ่มพูนความรู้ การทำผลงานทางวิชาการ และการเป็นสมาชิกสมาคม เป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน

2.1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะงาน เป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สัมภาษณ์ชื่อและที่อยู่ของมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2532-2548 จาก กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวมทั้งจัดทำประกาศแจ้งความไวบนเว็บไซต์ของภาควิชา และการติดต่อโดยตรงของคณะผู้วิจัยกับมหาบัณฑิต

2. คณะผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามจำนวน 110 ชุด โดยคำนวณการได้รับกลับคืนร้อยละ 85 เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำตามที่กำหนดคือ 93 คน โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ พร้อมซอง

ผืนกแสดงมติเพื่อการส่งกลับคืน ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม – 21 กรกฎาคม 2549 ได้
แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น 106 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนด
ทั้งนี้คิดเป็นร้อยละ 96.36

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มาแจกแจง
ความถี่และหาค่าร้อยละ

2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2.1 ซึ่งเกี่ยวกับสภาพทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะงานมาแจกแจง
ความถี่และหาค่าร้อยละ

3. นำแบบสอบถามตอนที่ 2.2 เกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน
แบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงาน และแบบสอบถามตอนที่ 4 ความคิดเห็น
เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มาแจกแจงความถี่ โดยกำหนดค่า
คะแนนดังนี้

มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน
มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยมาก	4 คะแนน
มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน
มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยน้อย	2 คะแนน
มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยน้อยที่สุด	1 คะแนน

จากนั้นได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตรการแปลงผลดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49	หมายถึง มีการใช้ / มีปัญหา / หรือเห็นด้วยน้อยที่สุด

4. การทดสอบสมมติฐาน

4.1 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตาม
ตัวแปร กลุ่มอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สถิติ F-test หากพบความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ
(Scheffe)

4.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตาม
ตัวแปร ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน โดยใช้สถิติ t-test

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ค่าสถิติพื้นฐาน คือ

- ค่าร้อยละ
- ค่าเฉลี่ย
- ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรสองกลุ่มขึ้นไปได้แก่ กลุ่มอายุ โดยใช้สถิติ F-test หากพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

5.3 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ถึงปัจจุบัน โดยใช้สถิติ t-test

การคำนวณและหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และพิจารณาค่า F-test, t-test จะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) ในการประมวลผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
df	แทน	ขั้นของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean square)
F	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณา F-distribution
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณา t-distribution

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะนำเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของมหابัณฑิต

- 1.1 สถานภาพส่วนตัวของมหابัณฑิต
- 1.2 สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท

ตอนที่ 2 สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน

- 2.1 สภาพการทำงานในปัจจุบัน
- 2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน
- 2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

- 3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน
- 3.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 สถานภาพของมหาบัณฑิต

1.1 สถานภาพส่วนตัวของมหาบัณฑิต

สถานภาพส่วนตัวของมหาบัณฑิต ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 สถานภาพส่วนตัวของมหาบัณฑิต

สถานภาพ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ						
ต่ำกว่า 30 ปี	2	1.89	9	8.49	11	10.38
30-35 ปี	1	0.94	19	17.92	20	18.87
36-40 ปี	2	1.89	16	15.09	18	16.98
ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป	6	5.66	51	48.11	57	53.77
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00
สถานภาพ						
โสด	6	5.66	52	49.06	58	54.72
สมรส	5	4.72	41	38.68	46	43.40
หย่า	-	-	2	1.88	2	1.88
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00
การศึกษาระดับปริญญาตรี						
สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ	6	5.66	73	68.87	79	74.53
สาขาวิชาอื่น (มนุษยศาสตร์ = 15, สังคมศาสตร์ = 7, ศึกษาศาสตร์ = 2, ศิลปกรรมศาสตร์ = 2, วิทยาศาสตร์ = 1)	5	4.72	22	20.75	27	25.47
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระดับปริญญาโท						
2 ปี	-	-	3	2.83	3	2.83
3 ปี	5	4.72	2	1.89	7	6.61
4 ปี	2	1.89	22	20.75	24	22.64
5 ปี	4	3.77	68	64.15	72	67.92
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท-ปัจจุบัน						
1-8 ปี	4	3.78	63	59.43	67	63.21
ตั้งแต่ 9 ปี ขึ้นไป	7	6.60	32	30.19	39	36.79
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 89.62) มีอายุ 41 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 53.77) สถานภาพโสด (ร้อยละ 54.72) สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (ร้อยละ 74.53) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระดับปริญญาโท 5 ปี (ร้อยละ 67.92) และระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน 1-8 ปี (ร้อยละ 63.21)

1.2 สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

1.2.1 การมีงานทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 การมีงานทำก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

การมีงานทำ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีงานทำ	11	10.38	81	76.42	92	86.80
ไม่มีงานทำ	-	-	14	13.20	14	13.20
รวม	11	10.38	95	89.62	106	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า ก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 86.80)

1.2.2 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

มหาบัณฑิตที่มีงานทำจำนวน 92 คน ได้ทำงานอยู่ในหน่วยงานประเภทต่างๆ ดัง

ตาราง 4

ตาราง 4 ประเภทหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

ประเภทหน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยของรัฐ	45	48.91
มหาวิทยาลัยเอกชน	8	8.70
โรงเรียนของรัฐ	20	21.74
โรงเรียนเอกชน	-	-
ธุรกิจเอกชน	8	8.70
ธุรกิจส่วนตัว	2	2.17
รับจ้างอิสระ	1	1.09
หน่วยงานของรัฐประเภทอื่น	8	8.70
รวม	92	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ (ร้อยละ 48.91) รองลงมาคือ โรงเรียนของรัฐ (ร้อยละ 21.74)

1.2.3 การศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 การศึกษาต่อหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท

การศึกษาต่อ	จำนวน	ร้อยละ
ศึกษาต่อ	10	9.43
ประกาศนียบัตร (5 คน)		
ปริญญาโท (3 คน)		
หลังปริญญาโท (1 คน)		
ปริญญาเอก (1 คน)		
ไม่ได้ศึกษาต่อ	96	90.57
รวม	106	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อ (ร้อยละ 90.57)

1.2.4 การฝึกอบรม/สัมมนาในวิชาชีพของมหาบัณฑิต ปรากฏผลดังตาราง 5-6

ตาราง 6 การมีโอกาสเข้าร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาในวิชาชีพของมหาบัณฑิต

โอกาสเข้าร่วม	การฝึกอบรม		การสัมมนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีโอกาสเข้าร่วม	76	71.70	75	70.75
ไม่มีโอกาสเข้าร่วม	30	28.30	31	29.25
รวม	106	100.00	106	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีโอกาสได้เข้าร่วมการฝึกอบรม และสัมมนาในวิชาชีพ (ร้อยละ 71.70 และ 70.75 ตามลำดับ)

ตาราง 7 ความถี่ในการเข้าร่วมการฝึกอบรม/สัมมนาของมหาบัณฑิต

การฝึกอบรม/ สัมมนา	เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง		เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง		เกินกว่า 1 ปี/ครั้ง		รวม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ฝึกอบรม	25	32.89	37	48.69	14	18.42	76	100.00
สัมมนา	22	29.33	38	50.67	15	20.00	75	100.00

จากตาราง 7 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีโอกาสเข้าร่วมการฝึกอบรม และสัมมนาในวิชาชีพ เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 48.69 และ 50.67 ตามลำดับ) รองลงมาคือ เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 32.89 และ 29.33 ตามลำดับ)

1.2.5 การทำผลงานวิชาการและผลงานลักษณะอื่นของมหาบัณฑิต ปรากฏผลดัง

ตาราง 8-9

ตาราง 8 การทำผลงานวิชาการและผลงานลักษณะอื่นของมหาบัณฑิต

การทำผลงาน	จำนวน	ร้อยละ
ทำผลงานวิชาการ และผลงานลักษณะอื่น	65	61.32
ไม่ได้ทำผลงานทางวิชาการ	41	38.68
รวม	106	100.00

ตาราง 9 ลักษณะผลงานทางวิชาการและผลงานลักษณะอื่น

N = 65			
ประเภทผลงาน*	ความถี่	จำนวน (ชื่อเรื่อง)	จำนวนเฉลี่ย (ชื่อเรื่อง/คน)
ผลงานทางวิชาการ			
- ตำรา / เอกสารการสอน	33	65	1.97
- งานวิจัย	29	69	2.38
- บทความทางวิชาการ	27	118	4.37
รวม	89	252	2.83
ผลงานลักษณะอื่น (คือ คู่มือปฏิบัติงาน = 8, เอกสาร วิชาการปรับระดับ = 6, เอกสารประกอบการบรรยาย = 2, แผนการสอน, จัดหมายข่าว, บทวิจัยด้านหลักทรัพย์, เอกสาร สาระสังเขปแหล่งสารสนเทศ, หนังสือด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น, หนังสือของหน่วยงาน = 1)	22	ไม่สามารถระบุ จำนวนได้	

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 8 และตาราง 9 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำผลงานทางวิชาการและผลงานลักษณะอื่น (ร้อยละ 61.32) โดยทำผลงานทางวิชาการมากกว่าผลงานลักษณะอื่น ผลงานทางวิชาการที่ทำเป็นผลงานประเภทบทความทางวิชาการมากที่สุด ผลงานทางวิชาการทุกประเภทเฉลี่ย 2.83 ชื่อเรื่อง/คน

1.2.6 การเป็นสมาชิกสมาคมของมหาบัณฑิต ปรากฏผลดังตาราง 10

ตาราง 10 การเป็นสมาชิกสมาคมของมหาบัณฑิต

N = 106

สมาคม *	ความถี่	ร้อยละ
สมาคมวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์		
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ	31	29.25
คุรุสภา	33	31.13
สมาคมประเภทอื่น (คือ นิตกร, คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, นักวิจัยของสกว., ครูสอนภาษาอังกฤษ, วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์, สถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, ผู้บำเพ็ญประโยชน์)	7	6.60
ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมใด	48	45.28

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 10 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมประเภทใดเลย (ร้อยละ 45.28) รองลงมาคือ เป็นสมาชิกคุรุสภา (ร้อยละ 31.13) และ สมาชิกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 29.25)

ตอนที่ 2 สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน

2.1 สถานภาพการทำงานในปัจจุบัน

2.1.1 ประเภทของหน่วยงาน

ประเภทของหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ในปัจจุบัน ปรากฏดังตาราง 11

ตาราง 11 ประเภทของหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ในปัจจุบัน

ประเภทหน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยของรัฐ	60	56.60
มหาวิทยาลัยเอกชน	8	7.55
โรงเรียนของรัฐ	15	14.15
โรงเรียนเอกชน	1	0.94
หน่วยงานของรัฐประเภทอื่น (คือ สนง.เลขาธิการวุฒิสภา, สนง.เขตพื้นที่ การศึกษาภูเก็ต, สนง.เขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1, สนง.อุทยานการเรียนรู้, สนง. ส่งเสริมสวัสดิภาพพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, สนง.การ ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, สนง.วัฒนธรรมสมุทรสงคราม, สนง.พลังงานปรมาณูเพื่อ สันติ, สนง.คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, กระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, หอสมุดแห่งชาติ, และ รพ.ของรัฐ แห่งละ 1 คน)	12	11.32
รวม	96	90.56

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภทหน่วยงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ธุรกิจเอกชน	-	-
ธุรกิจส่วนตัว	5	4.72
รับจ้างอิสระ	-	-
ไม่ได้ทำงาน	5	4.72
รวม	106	100.00

จากตาราง 11 แสดงว่า ปัจจุบันมหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 90.56) โดยทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ มากที่สุด (ร้อยละ 56.60) รองลงมาเป็นโรงเรียนของรัฐ (ร้อยละ 14.15)

2.1.2 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันของมหาบัณฑิต

มหาบัณฑิตที่มีงานทำจำนวน 96 คน ในตาราง 11 สามารถระบุตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันได้ดังตาราง 12

ตาราง 12 ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบันของมหาบัณฑิต

ตำแหน่ง	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผู้บริหาร	15	15.63
อาจารย์	14	14.58
บรรณารักษ์	37	38.54
ครู/ครูบรรณารักษ์	20	20.83
ตำแหน่งอื่น ๆ (คือ อาจารย์พิเศษ, จนท.บริหาร(เลขานุการ), จนท.บริหารงานทั่วไป, จนท.วิเคราะห์นโยบายและแผน, จนท.ประชาสัมพันธ์, นักวิชาการศึกษา, นักวิชาการวัฒนธรรม, ศึกษานิเทศก์, นิติกร, นักเอกสารสนเทศ ตำแหน่งละ 1 คน)	10	10.42
รวม	96	100.00

จากตาราง 12 แสดงว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งบรรณารักษ์ (ร้อยละ 38.54) รองลงมาคือ ครู/ครูบรรณารักษ์ (ร้อยละ 20.83)

2.1.4 ลักษณะงานที่ปฏิบัติในปัจจุบัน ปรากฏผลดังตาราง 13

ตาราง 13 ลักษณะงานที่ปฏิบัติในปัจจุบัน ของมหาบัณฑิต

N=96		
ลักษณะงาน *	ความถี่	ร้อยละ
งานบริหาร	35	36.54
งานสอน	69	71.86
- สอนวิชาการใช้ห้องสมุด (ความถี่ = 33)		
- สอนวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ / และหรือสารสนเทศศาสตร์ (ความถี่ = 23)		
- สอนวิชาอื่น ๆ (ความถี่ = 13) (คือ ภาษาไทย 4 คน, และ ภาษาอังกฤษ, สังคมศึกษา, วิทยาศาสตร์ ม.ต้น, การเขียนโฮมเพจ, ชีวิตกับสภาพแวดล้อม, การบริหารงานคุณภาพ และเพิ่มผลผลิต, เวชศาสตร์สนเทศ, การพัฒนาบุคลากรภาพ วิถีไทย, และการจัดทำฐานข้อมูลทางวัฒนธรรม วิชาละ 1 คน)		
งานห้องสมุด	74	77.08
งานอื่น ๆ (อาจารย์พิเศษ, งานบริหารและธุรการ, งานประชาสัมพันธ์, นิติกร, ศึกษาพิเศษ, งานวิเคราะห์นโยบายและแผน, งานศูนย์ข้อมูลศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมจังหวัด, คณะกรรมการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม หอพุทธศาสนธรรมโฆษณ์, คณะกรรมการนิเทศ ร.ร.ดชด ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน)	9	9.38

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 13 แสดงว่า ลักษณะงานที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน คือ งานห้องสมุด (ร้อยละ 77.08) รองลงมา คือ งานสอน (ร้อยละ 71.86) โดยส่วนใหญ่สอนวิชาการใช้ห้องสมุด

2.1.5 รายละเอียดของงานห้องสมุด

รายละเอียดของงานห้องสมุดของมหาบัณฑิต ปรากฏผลดังตาราง 14-16

ตาราง 14 ประเภทของห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติงานอยู่

ประเภทห้องสมุด	จำนวน	ร้อยละ
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย	49	66.22
- ห้องสมุดโรงเรียน	15	20.27
- ห้องสมุดเฉพาะ	7	9.46
- ห้องสมุดประชาชน	2	2.70
- ศูนย์เอกสาร	-	-
- หอสมุดแห่งชาติ	1	1.35
รวม	74	100.00

จากตาราง 14 แสดงว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย (ร้อยละ 66.22) รองลงมาคือ ห้องสมุดโรงเรียน (ร้อยละ 20.27)

ตาราง 15 ตำแหน่งงานในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย

N=74		
ตำแหน่งงานในห้องสมุด*	ความถี่	ร้อยละ
ผู้บริหารห้องสมุด / หัวหน้าห้องสมุด	12	16.22
รองผู้บริหาร / หรือผู้ช่วยผู้บริหารห้องสมุด	2	2.70
หัวหน้าฝ่าย / หรือ หัวหน้างาน	27	36.49
บรรณารักษ์	59	79.73
นักเอกสารสนเทศ	1	1.35
ตำแหน่งอื่น ๆ (คือ อาจารย์ช่วยปฏิบัติงานห้องสมุด และเลขานุการประสานกรรมการ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ อย่างละ 1 คน)	2	2.70

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 15 แสดงว่า ตำแหน่งงานในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ คือ บรรณารักษ์ (ร้อยละ 79.73) รองลงมาคือ หัวหน้าฝ่าย/หรือหัวหน้างาน (ร้อยละ 36.49) และผู้บริหารห้องสมุด/หรือหัวหน้าห้องสมุด (ร้อยละ 16.22)

ตาราง 16 ลักษณะงานห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยได้รับผิดชอบ

N=74		
งานห้องสมุดที่รับผิดชอบ*	ความถี่	ร้อยละ
ควบคุมดูแลงาน	7	9.46
ปฏิบัติทุกงานตามสภาพห้องสมุด	15	20.27
งานพัฒนาทรัพยากร จัดหา/จัดซื้อ	22	29.73
งานวิเคราะห์ทรัพยากร	24	32.43
งานสร้างฐานข้อมูล	16	21.62
งานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า	27	36.49
บริการสืบค้นข้อมูล	25	33.78
บริการสอนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด	30	40.54
บริการยืม-คืน	15	20.27
บริการจุลสารและกฤตภาค	10	13.51
งานวารสาร	11	14.86
งานสื่อโสตทัศน์	6	8.11
งานดูแลระบบ	5	6.76
งานประชาสัมพันธ์	1	1.35
งานอื่น ๆ (คือ งานให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานห้องสมุด, งานโครงการเฉพาะเรื่อง, ผู้ประสานงานการให้บริการห้องสมุด (มสธ), และงานวิจัยและพัฒนาศึกษาการเรียนการสอนอย่างละ 1 งาน)	4	5.41

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 16 แสดงว่า งานห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยได้รับผิดชอบส่วนใหญ่คือ งานบริการสอนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด (ร้อยละ 40.54) รองลงมาคือ งานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (ร้อยละ 36.49) และงานบริการสืบค้นข้อมูล (ร้อยละ 33.78)

2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

2.2.1 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาดตนเอง ปรากฏผลดังตาราง 17

ตาราง 17 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางานและการพัฒนาตนเอง

N=106			
รายการความรู้	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. การพัฒนางาน			
1.1 การพัฒนาทรัพยากร หรือการจัดหาทรัพยากร	3.62	1.09	มาก
1.2 การวิเคราะห์ทรัพยากร หรือการควบคุมบรรณานุกรม	3.78	1.24	มาก
1.3 การบริการสารสนเทศ	4.01	0.90	มาก
1.4 การสร้างฐานข้อมูล	3.40	1.18	ปานกลาง
1.5 การสืบค้นข้อมูล	4.34	0.83	มาก
1.6 การบริหารงานห้องสมุด/ศูนย์สารสนเทศ	3.66	1.22	มาก
1.7 จริยธรรมในวิชาชีพ	4.20	0.82	มาก
1.8 การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่สารสนเทศ	4.07	0.82	มาก
1.9 กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด	3.51	0.98	มาก
1.10 การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์	3.27	1.31	ปานกลาง
1.11 เทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด	4.05	0.80	มาก
1.12 ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน)	3.38	1.24	ปานกลาง
รวม	3.77	0.57	มาก
2. การพัฒนาตนเอง			
2.1 ช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงาน	4.42	0.65	มาก
2.2 สามารถสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้กับตนเอง	4.28	0.76	มาก
2.3 รู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.39	0.67	มาก
2.4 ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ	3.77	1.16	มาก
2.5 เสริมสร้างวิธีการคิดและการจัดการ	4.33	0.66	มาก
รวม	4.24	0.60	มาก
รวมทั้งสิ้น	3.91	0.52	มาก

จากตาราง 17 แสดงว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามหาบัณฑิตใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการนำความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลไปใช้ในการพัฒนางานมากที่สุดซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาคือ จริยธรรมวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.20$ และ 4.07 ตามลำดับ)

ในด้านการพัฒนาตนเอง มหาบัณฑิตใช้ประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ใช้ประโยชน์ในแง่ของการช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงานเป็นอันดับแรก ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมาคือ รู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น และ เสริมสร้างวิธีคิดและการจัดการซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.39$ และ 4.33 ตามลำดับ)

2.2.2 ประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่ได้จากการศึกษา ปรากฏผลดังตาราง 18

ตาราง 18 ประโยชน์ด้านอื่นๆ ที่มหาบัณฑิตได้จากการศึกษา

รายการ	ความถี่
1. พัฒนาทักษะการสืบค้น ช่วยให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้เร็วขึ้น	2
2. การพัฒนา “คน” ในหน่วยงานโดยดูอาจารย์เป็นแบบอย่าง	1
3. รู้จักแสวงหาและจัดการความรู้ด้วยตนเอง	1
4. ทำให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างขึ้น มีความคิดที่เป็นระบบ รู้จักวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น	1

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปรากฏผลดังตาราง 19

ตาราง 19 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

รายการปัญหา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้ที่เรียนมาไม่ทันสมัย ใช้ประโยชน์ได้น้อย	2.52	0.95	ปานกลาง
2. ขาดทักษะการประยุกต์ เช่น การประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น	2.91	1.02	ปานกลาง
3. ความรู้ที่เรียน ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของห้องสมุด	2.44	0.93	น้อย
4. การฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไป	2.82	0.96	ปานกลาง
5. ขอบข่ายเนื้อหาวิชาที่สอนอยู่ในวงแคบ	2.73	0.97	ปานกลาง
6. ทฤษฎีที่เรียนมาไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง	2.48	0.93	น้อย
7. ไม่มีโอกาสใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาอย่างเต็มที่	2.41	1.15	น้อย
8. รายวิชาที่เปิดสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	2.66	0.93	ปานกลาง
รวม	2.62	0.71	ปานกลาง

จากตาราง 19 แสดงว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าในเรื่อง ขาดทักษะการประยุกต์ เช่น การประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นปัญหอันดับแรก แต่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) รองลงมาคือ การฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไป และ ขอบข่ายเนื้อหาวิชาอยู่ในวงแคบ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$ และ 2.73 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานปรากฏผลดังตาราง 20-22

ตาราง 20 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

รายการความรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการบริหารจัดการ			
1. การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์/ ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน)	4.58	0.53	มากที่สุด
2. การวิเคราะห์ระบบ (System analysis)	4.21	0.85	มาก
3. การบริหารโครงการ / แผนงาน	4.29	0.70	มาก
4. ระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อการจัดการ	4.30	0.71	มาก
5. การจัดการความรู้ (Knowledge management)	4.53	0.62	มากที่สุด
6. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด	4.08	0.83	มาก
7. การศึกษาผู้ใช้ / การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้	4.37	0.80	มาก
รวม	4.34	0.50	มาก
ด้านบริการสารสนเทศ			
1. การจัดการฐานข้อมูล	4.24	0.69	มาก
2. การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ	4.58	0.57	มากที่สุด
3. การบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (Virtual services)	4.40	0.70	มาก
4. การตลาดกับงานบริการสารสนเทศและห้องสมุด	4.08	0.89	มาก
5. การบริการสารสนเทศลักษณะเฉพาะ (เช่น Data mining)	3.79	0.95	มาก
6. งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่	4.07	0.75	มาก
7. การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์	4.40	0.73	มาก
8. ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น	3.75	0.91	มาก

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการความรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
9. เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ	4.44	0.63	มาก
10. การประยุกต์โปรแกรมเพื่อการพัฒนางาน	4.23	0.87	มาก
11. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	4.24	0.81	มาก
รวม	4.22	0.52	มาก
ด้านความรู้เสริม			
1. ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)	4.60	0.56	มากที่สุด
2. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)	4.60	0.56	มากที่สุด
3. ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม	3.89	0.99	มาก
4. ทักษะการสอนและการฝึกอบรม	4.01	0.82	มาก
5. ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน ฯลฯ)	3.92	0.98	มาก
6. จิตวิทยาและภาวะผู้นำ	4.33	0.75	มาก
7. สำนักงานอัตโนมัติ	4.07	0.81	มาก
รวม	4.20	0.54	มาก

จากตาราง 20 แสดงว่าความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในด้านการบริหารจัดการตามความคิดเห็นของมหาบัณฑิตมหบัณฑิตนั้น อันดับแรก คือ การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ การจัดการความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และ การศึกษาผู้ใช้/การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$)

ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในด้านการบริการอันดับแรก คือ การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ การสร้างและใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ และการบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (Virtual services) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44, 4.40$ และ 4.40 ตามลำดับ)

ความรู้ที่จำเป็นมากที่สุดต่อการปฏิบัติงานในด้านความรู้เสริมอันดับแรก คือ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) และ การรู้สารสนเทศ (Information literacy) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมาคือ จิตวิทยาและภาวะผู้นำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยปรากฏผลดังตาราง 21

ตาราง 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

รายการความรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)	4.60	0.56	มากที่สุด
2. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)	4.60	0.56	มากที่สุด
3. การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ / ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน ฯลฯ)	4.58	0.53	มากที่สุด
4. การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ	4.58	0.57	มากที่สุด
5. การจัดการความรู้ (Knowledge management)	4.53	0.62	มากที่สุด
6. เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ	4.44	0.63	มาก
7. การบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (Virtual services)	4.40	0.70	มาก
8. การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์	4.40	0.73	มาก
9. การศึกษาผู้ใช้ / การให้การการศึกษาผู้ใช้	4.37	0.80	มาก
10. จิตวิทยาและภาวะผู้นำ	4.33	0.75	มาก
11. ระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อการจัดการ	4.30	0.71	มาก
12. การบริหารโครงการ / แผนงาน	4.29	0.70	มาก
13. การจัดการฐานข้อมูล	4.24	0.69	มาก
14. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์	4.24	0.81	มาก
15. การประยุกต์โปรแกรมเพื่อการพัฒนางาน	4.23	0.87	มาก
16. การวิเคราะห์ระบบ (System analysis)	4.21	0.85	มาก
17. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด	4.08	0.83	มาก
18. การตลาดกับงานบริการสารสนเทศและห้องสมุด	4.08	0.89	มาก
19. งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่	4.07	0.75	มาก
20. สำนักงานอัตโนมัติ	4.07	0.81	มาก
21. ทักษะการสอนและการฝึกอบรม	4.01	0.82	มาก
22. ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน ฯลฯ)	3.92	0.98	มาก
23. ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม	3.89	0.99	มาก
24. การบริการสารสนเทศลักษณะเฉพาะ (เช่น Data mining)	3.79	0.95	มาก
25. ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น	3.75	0.91	มาก

จากตาราง 21 แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานนั้น 3 อันดับแรกคือ ภาษา และการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) การรู้สารสนเทศ (Information literacy) และ การจัดการ ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ / ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน ฯลฯ)

ตาราง 22 ความรู้อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

รายการความรู้	ความถี่
1. การประกันคุณภาพ	2
2. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการสำหรับงานห้องสมุด	1
3. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการสร้างสื่อการสอน	1
4. การปฏิบัติงานสู่ความเป็นเลิศ (Best practices)	1
5. การประยุกต์เทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์	1
6. การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ	1
7. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน	1
8. กฎหมายสำหรับนักสารสนเทศ	1
9. การผลิตและการแปลงสารสนเทศ จากสภาพเดิมมาเป็นสื่อสมัยใหม่ เช่น VDO รายการโทรทัศน์ เป็น CD	1
10. การจัดเก็บสื่อสิ่งพิมพ์ให้อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์	1
11. ฐานข้อมูล, E-journals, E-books	1
12. หลักเศรษฐศาสตร์กับการพัฒนาสารสนเทศ	1
13. การบริหารจัดการองค์กร	1
14. วิธีการจัดทำแผนงาน / โครงการของห้องสมุด	1
15. การสืบค้นข้อมูลเฉพาะวิชา	1
16. ระบบการจัดการสารสนเทศออนไลน์	1

3.2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน
จำแนกตาม กลุ่มอายุ และระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ปรากฏผลดังตาราง 23-25

ตาราง 23 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ

รายการความรู้	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
ด้านการบริหาร						
1. การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์/ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน)	ระหว่างกลุ่ม	3	.955	.318	1.129	.341
	ภายในกลุ่ม	102	28.781	.282		
	รวม	105	29.736			
2. การวิเคราะห์ระบบ (System analysis)	ระหว่างกลุ่ม	3	1.925	.642	.890	.449
	ภายในกลุ่ม	102	73.509	.721		
	รวม	105	75.434			
3. การบริหารโครงการ / แผนงาน	ระหว่างกลุ่ม	3	2.837	.946	1.965	.124
	ภายในกลุ่ม	102	49.097	.481		
	รวม	105	51.934			
4. ระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.586	.529	1.063	.368
	ภายในกลุ่ม	102	50.753	.498		
	รวม	105	52.340			
5. การจัดการความรู้ (Knowledge management)	ระหว่างกลุ่ม	3	1.181	.394	1.024	.385
	ภายในกลุ่ม	102	39.234	.385		
	รวม	105	40.415			
6. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	3	.636	.212	.302	.824
	ภายในกลุ่ม	102	71.599	.702		
	รวม	105	72.236			
7. การศึกษาผู้ใช้ / การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้	ระหว่างกลุ่ม	3	.948	.316	.491	.690
	ภายในกลุ่ม	102	65.703	.644		
	รวม	105	66.651			
รวมด้านการบริหาร	ระหว่างกลุ่ม	3	.939	.313	1.251	.295
	ภายในกลุ่ม	102	25.523	.250		
	รวม	105	26.462			
ด้านบริการสารสนเทศ						
1. การจัดการฐานข้อมูล	ระหว่างกลุ่ม	3	2.006	.669	1.424	.240
	ภายในกลุ่ม	102	47.891	.470		
	รวม	105	49.896			
2. การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	3	.643	.214	.661	.578
	ภายในกลุ่ม	102	33.093	.324		
	รวม	105	33.736			

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการความรู้	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
3. การบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (Virtual services)	ระหว่างกลุ่ม	3	2.023	.674	1.394	.249
	ภายในกลุ่ม	102	49.335	.484		
	รวม	105	51.358			
4. การตลาดกับงานบริการสารสนเทศและ ห้องสมุด	ระหว่างกลุ่ม	3	3.944	1.315	1.670	.178
	ภายในกลุ่ม	102	80.292	.787		
	รวม	105	84.236			
5. การบริการสารสนเทศลักษณะเฉพาะ (เช่น Data mining)	ระหว่างกลุ่ม	3	.325	.108	.116	.950
	ภายในกลุ่ม	102	95.109	.932		
	รวม	105	95.434			
6. งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์ สารสนเทศสมัยใหม่	ระหว่างกลุ่ม	3	1.787	.596	1.055	.372
	ภายในกลุ่ม	102	57.609	.565		
	รวม	105	59.396			
7. การสร้างและการใช้ประโยชน์จาก เว็บไซต์	ระหว่างกลุ่ม	3	5.786	1.929	3.953	.010*
	ภายในกลุ่ม	102	49.770	.488		
	รวม	105	55.557			
8. ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น	ระหว่างกลุ่ม	3	5.973	1.991	2.487	.065
	ภายในกลุ่ม	102	81.649	.800		
	รวม	105	87.623			
9. เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการ สารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.112	.371	.921	.434
	ภายในกลุ่ม	102	41.049	.402		
	รวม	105	42.160			
10. การประยุกต์โปรแกรมเพื่อการพัฒนา งาน	ระหว่างกลุ่ม	3	2.845	.948	1.268	.289
	ภายในกลุ่ม	102	76.259	.748		
	รวม	105	79.104			
11. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์	ระหว่างกลุ่ม	3	1.321	.440	.658	.580
	ภายในกลุ่ม	102	68.301	.670		
	รวม	105	69.623			
รวมด้านบริการสารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.385	.462	1.710	.170
	ภายในกลุ่ม	102	27.542	.270		
	รวม	105	28.927			

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการความรู้	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	Prob.
ด้านความรู้เสริม						
1. ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)	ระหว่างกลุ่ม	3	1.862	.621	2.010	.117
	ภายในกลุ่ม	102	31.497	.309		
	รวม	105	33.358			
2. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)	ระหว่างกลุ่ม	3	1.028	.343	1.081	.361
	ภายในกลุ่ม	102	32.330	.317		
	รวม	105	33.358			
3. ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียน โปรแกรม	ระหว่างกลุ่ม	3	8.422	2.807	2.976	.035*
	ภายในกลุ่ม	102	96.220	.943		
	รวม	105	104.642			
4. ทักษะการสอนและการฝึกอบรม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.841	.614	.905	.441
	ภายในกลุ่ม	102	69.149	.678		
	รวม	105	70.991			
5. ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน ฯลฯ)	ระหว่างกลุ่ม	3	5.561	1.854	1.973	.123
	ภายในกลุ่ม	102	95.835	.940		
	รวม	105	101.396			
6. จิตวิทยาและภาวะผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.096	.365	.639	.592
	ภายในกลุ่ม	102	58.347	.572		
	รวม	105	59.443			
7. สำนักงานอัตโนมัติ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.007	.669	1.013	.390
	ภายในกลุ่ม	102	67.389	.661		
	รวม	105	69.396			
รวมด้านความรู้เสริม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.960	.653	2.319	.080
	ภายในกลุ่ม	102	28.734	.282		
	รวม	105	30.695			
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	3	1.101	.367	1.669	.178
	ภายในกลุ่ม	102	22.434	.220		
	รวม	105	23.535			

จากตาราง 23 แสดงว่า มหาบัณฑิตที่กลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่
จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความรู้เกี่ยวกับ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ และ ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ฉะนั้นเพื่อให้ทราบว่า มหาบัณฑิตกลุ่มอายุใดที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความรู้ดังกล่าว แตกต่างกัน จึงนำมาทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ่ ปรากฏผลดังตาราง 24

ตาราง 24 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความรู้จำแนกตามกลุ่มอายุ ที่พบ ความแตกต่างเป็นรายคู่

ประเด็นความรู้ที่พบความแตกต่าง						
	กลุ่มอายุ		< 30 ปี	≥ 41 ปี	36-40 ปี	30-35 ปี
การสร้างและการใช้ประโยชน์ จากเว็บไซต์	$\bar{X}$		3.91	4.33	4.56	4.75
	< 30 ปี	3.91	-	.42	.65*	.84*
	≥ 41 ปี	4.33		-	.22	.42*
	36-40 ปี	4.56			-	.19
	30-35 ปี	4.75				-
ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียน โปรแกรม			< 30 ปี	> 41 ปี	36-40 ปี	30-35 ปี
	$\bar{X}$		3.64	3.70	4.06	4.40
	< 30 ปี	3.64	-	.07	.42	.76*
	≥ 41 ปี	3.70		-	.35	.70
	36-40 ปี	4.06			-	.34
	30-35 ปี	4.40				-

จากตาราง 24 แสดงว่าประเด็นความรู้เกี่ยวกับ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ มหาบัณฑิตกลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหาบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี และมากกว่า 41 ปี และมหาบัณฑิตกลุ่มอายุระหว่าง 36-40 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหาบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี

ในประเด็นความรู้เกี่ยวกับ ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม มหาบัณฑิตกลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหาบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี

ตาราง 25 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน

รายการความรู้	ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท ถึงปัจจุบัน				t	Prob.
	1-8 ปี		≥ 9 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการบริหาร						
1. การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์/ ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน)	4.57	0.56	4.62	0.49	-.448	.655
2. การวิเคราะห์ระบบ (System analysis)	4.24	0.92	4.12	0.71	.496	.621
3. การบริหารโครงการ / แผนงาน	4.33	0.75	4.23	0.63	.687	.493
4. ระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อการจัดการ	4.36	0.69	4.21	0.73	1.077	.284
5. การจัดการความรู้ (Knowledge management)	4.60	0.52	4.41	0.75	1.504	.136
6. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด	4.07	0.80	4.10	0.88	-.166	.868
7. การศึกษาผู้ใช้ / การให้การศึกษแก่ผู้ใช้	4.39	0.78	4.33	0.84	.340	.735
รวมด้านการบริหาร	4.36	0.49	4.29	0.53	.706	.482
ด้านบริการสารสนเทศ						
1. การจัดการฐานข้อมูล	4.52	0.66	4.26	0.72	1.941	.055
2. การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ	4.61	0.55	4.54	0.60	0.642	.522
3. การบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การ บริการเสมือน (Virtual services)	4.45	0.72	4.31	0.66	0.994	.322
4. การตลาดกับงานบริการสารสนเทศและห้องสมุด	4.18	0.87	3.92	0.93	1.426	.157
5. การบริการสารสนเทศลักษณะเฉพาะ (เช่น Data mining)	3.84	0.98	3.72	0.92	0.612	.542
6. งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ สมัยใหม่	4.19	0.70	3.87	0.80	2.164	.033*
7. การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์	4.54	0.66	4.18	0.79	2.503	.014*
8. ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น	3.78	0.95	3.72	0.86	0.315	.754
9. เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ	4.57	0.56	4.23	0.71	2.715	.008*
10. การประยุกต์โปรแกรมเพื่อการพัฒนางาน	4.34	0.83	4.05	0.92	1.685	.095
11. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศ ศาสตร์	4.19	0.84	4.33	0.77	-0.848	.398
รวมด้านบริการสารสนเทศ	4.29	0.51	4.10	0.53	1.809	.073

ตาราง 25(ต่อ)

รายการความรู้	ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท ถึงปัจจุบัน				t	Prob.
	1-8 ปี		≥ 9 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความรู้เสริม						
1. ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)	4.61	0.52	4.59	0.64	.195	.846
2. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)	4.63	0.52	4.56	0.64	.551	.583
3. ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม	4.00	1.02	3.69	0.95	1.540	.127
4. ทักษะการสอนและการฝึกอบรม	4.13	0.76	3.79	0.89	2.082	.040*
5. ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน ฯลฯ)	3.97	0.98	3.85	0.99	.625	.534
6. จิตวิทยาและภาวะผู้นำ	4.39	0.70	4.23	0.84	1.038	.302
7. สำนักงานอัตโนมัติ	4.12	0.77	4.00	0.89	.728	.469
รวมด้านความรู้เสริม	4.26	0.51	4.10	0.58	1.495	.138
รวมทุกด้าน	4.30	0.46	4.16	0.48	1.569	.120

จากตาราง 25 แสดงว่า มหาบัณฑิตที่มีระยะเวลาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นความรู้เกี่ยวกับ งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ และทักษะการสอนและการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในช่วง 1-8 ปี ให้ความสำคัญต่อประเด็นความรู้ดังกล่าวมากกว่ามหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ 9 ปีขึ้นไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2532-2548
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น ของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสังคมยุคไอที
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในสังคมยุคไอที

สมมติฐานการวิจัย

1. มหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน
2. มหาบัณฑิตที่มีระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2532 จนถึงปีการศึกษา 2548 จำนวนไม่น้อยกว่า 93 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาในการปฏิบัติงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุดแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อาชีพ ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษา สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท การเพิ่มพูนความรู้ การทำผลงานทางวิชาการ และการเป็นสมาชิกสมาคม เป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการทำงาน แบ่งเป็น 3 ตอนย่อย คือ

2.1 สภาพทั่วไปในการทำงาน เป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ

2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปเป็นจำนวน 110 ชุดทางไปรษณีย์ พร้อมซองผนึกแนบปีเพื่อการส่งกลับคืน ระหว่างวันที่ 17 พฤษภาคม – 21 กรกฎาคม 2549 ทั้งนี้โดยคำนวณอัตราการส่งกลับคืนร้อยละ 85 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น 106 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.36

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้มาแจกแจงความถี่และให้คะแนนตามเกณฑ์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ เพื่อคำนวณหาค่าดังนี้

4.1 หาค่าร้อยละข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 หาค่าร้อยละเกี่ยวกับสภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาระดับปริญญาโท และสภาพการทำงานปัจจุบัน

4.3 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาในการปฏิบัติงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

4.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามตัวแปร อายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สถิติ F-test หากพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

4.5 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำแนกตามตัวแปรระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน โดยใช้สถิติ t-test

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการทำงานก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 89.62) มีอายุ 41 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 53.77) สถานภาพโสด (ร้อยละ 54.72) สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นสาขาวิชา

บรรณารักษศาสตร์ (ร้อยละ 74.53) ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระดับปริญญาโทคือ 5 ปี (ร้อยละ 67.92) และระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบันคือ 1-8 ปี (ร้อยละ 63.21) ก่อนเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 86.80) โดยส่วนใหญ่ทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ (ร้อยละ 48.91) รองลงมาคือ โรงเรียนของรัฐ (ร้อยละ 27.74) เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้วมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อ (ร้อยละ 90.57) ในระหว่างทำงานมหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีโอกาสได้เข้าร่วมการฝึกอบรมและสัมมนาในวิชาชีพ (ร้อยละ 71.70 และ 70.75 ตามลำดับ) โดยมีโอกาสเข้าร่วมการฝึกอบรมและสัมมนาในวิชาชีพเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 48.69 และ 50.67 ตามลำดับ) รองลงมาคือเฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง (ร้อยละ 32.89 และ 29.33 ตามลำดับ) มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.32) ได้ทำผลงานทางวิชาการ โดยทำผลงานประเภทบทความทางวิชาการมากที่สุด รองลงมาเป็นงานวิจัยและตำรา/เอกสารการสอนตามลำดับ ซึ่งรวมเฉลี่ย 2.83 ชื่อเรื่อง/คน การเป็นสมาชิกสมาคมพบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมประเภทใด (ร้อยละ 45.28) รองลงมาคือ สมาชิกคุรุสภา (ร้อยละ 31.13) และสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (ร้อยละ 29.25)

2. สภาพการทำงานในปัจจุบัน

มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 90.56) โดยทำงานในมหาวิทยาลัยของรัฐมากที่สุด (ร้อยละ 56.60) รองลงมาเป็นโรงเรียนของรัฐ (ร้อยละ 14.15) โดยมีตำแหน่งหน้าที่เป็นบรรณารักษ์ (ร้อยละ 38.54) รองลงมาคือ ครู/ครูบรรณารักษ์ ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอน (ร้อยละ 20.83, 15.63 และ 14.58 ตามลำดับ) ลักษณะงานที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันคืองานห้องสมุด (ร้อยละ 77.08) รองลงมาคือ งานสอน และงานบริหาร (ร้อยละ 71.86 และ 36.54 ตามลำดับ) ประเภทของห้องสมุดที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่คือห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย (ร้อยละ 66.22) รองลงมาคือ ห้องสมุดโรงเรียน (ร้อยละ 20.27) โดยมีตำแหน่งงานเป็นบรรณารักษ์ (ร้อยละ 79.73) รองลงมาคือหัวหน้าฝ่าย/หรือหัวหน้างาน (ร้อยละ 36.49) และผู้บริหารห้องสมุด/หรือหัวหน้าห้องสมุด (ร้อยละ 16.22) งานห้องสมุดที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่รับผิดชอบคือ งานบริการสอนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด (ร้อยละ 40.54) รองลงมาคือ งานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (ร้อยละ 36.49) และงานบริการสืบค้นข้อมูล (ร้อยละ 33.78)

3. การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มหาบัณฑิตใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการนำความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูลไปใช้ในการพัฒนางานมากที่สุดซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาคือ จริยธรรมวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.20$ และ 4.07 ตามลำดับ) ในด้านการพัฒนาตนเอง มหาบัณฑิตใช้ประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ใช้ประโยชน์ในแง่ของการช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงานเป็นอันดับแรก ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมาคือ

รู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น และ เสริมสร้างวิธีคิดและการจัดการซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.39$ และ 4.33 ตามลำดับ)

4. ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

มหابัณฑิตส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประสบปัญหาในเรื่อง ขาดทักษะการประยุกต์ เช่น การประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นปัญหอันดับแรก แต่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) รองลงมาคือ การฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไป และ ขอบข่ายเนื้อหาวิชาอยู่ในวงแคบ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$ และ 2.73 ตามลำดับ)

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

5.1 ด้านการบริหารจัดการ อันดับแรกคือ การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ การจัดการความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และ การศึกษาผู้ใช้/การให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$)

5.2 ด้านการบริการ อันดับแรกคือ การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมาคือ เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ และการบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (virtual services) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44, 4.40$ และ 4.40 ตามลำดับ)

5.3 ด้านความรู้เสริม อันดับแรกคือ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) และการรู้สารสนเทศ (Information literacy) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.60$) รองลงมาคือ จิตวิทยาและภาวะผู้นำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

เมื่อนำความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานทั้ง 3 ด้านมาจัดอันดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า 3 อันดับแรกคือ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) การรู้สารสนเทศ (Information literacy) และ การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ / ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน ฯลฯ)

6. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

6.1 มหบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าความรู้เกี่ยวกับ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ และ ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ประเด็นความรู้เกี่ยวกับการสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์นั้น มหบัณฑิตที่กลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี และมากกว่า 41 ปี และมหบัณฑิตกลุ่มอายุระหว่าง 36-40 ปีให้ความสำคัญมากกว่ามหบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ส่วนในประเด็นความรู้เกี่ยวกับ ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม มหบัณฑิตกลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหบัณฑิตกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี

6.2 มหาบัณฑิตที่มีระยะเวลาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบัน ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านและรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประเด็นความรู้เกี่ยวกับ งานเทคนิค สำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ เทคโนโลยี สมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ และทักษะการสอนและการฝึกอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่มหบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในช่วง 1-8 ปี ให้ความสำคัญต่อ ประเด็นความรู้ดังกล่าวมากกว่ามหบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ 9 ปีขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ขอนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพบางประการของการศึกษาในระดับปริญญาโท

1.1 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีของผู้เข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท เกี่ยวกับเรื่องน ประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจก่อน คือ หลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ได้ กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สมัครสอบคัดเลือกเข้าเป็นนิสิตว่าเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา ตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นใดก็ได้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิต วิทยาลัย. 2534 : 222) ทั้งนี้ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญ์ ทับเที่ยง ผู้ริเริ่มเปิดหลักสูตร บรรณารักษศาสตร์ระดับเหนือปริญญาตรีในวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ซึ่งในปัจจุบันคือมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ) ได้ให้เหตุผลไว้ว่า "...คนที่เรียนทางด้านนี้น่าจะมีพื้นฐานในระดับปริญญาตรีมา พอสมควรแล้ว เนื้อหาทางวิชาการควรจะแน่นมาในระดับปริญญาตรีแล้วมาเรียนต่อปริญญาโท สาขาวิชานี้ เพื่อที่จะผสมผสานวิชาการที่เรียนมากับศาสตร์ทางบรรณารักษ์ เพราะถ้าเรียน บรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี แทนที่จะเรียนพื้นฐานทางด้านอื่นๆ ได้มาก ก็จะมีวิชา ทางด้านบรรณารักษ์มาแทรก...เพราะในการเรียนวิชาชีพใดๆ นั้นควรจะมีพื้นฐานดีมาก่อนแล้ว" (ศิริพันธ์ เดชพลกรัง; รินศิริ ทองคำ. 2537 : 17) ซึ่งจากแนวคิดนี้จะทำให้สามารถผลิตบรรณารักษ์ หรือนักเอกสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชาที่สามารถให้บริการสารสนเทศเฉพาะด้านได้ อีกทั้งมีทัศนะที่ หลากหลายไม่จำกัดเพียงแค่อบรมารักษศาสตร์เท่านั้น แต่จากผลการวิจัยพบว่ามหบัณฑิตส่วน ใหญ่ (ร้อยละ 74.53) เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์มาก่อน ส่วนมหบัณฑิตที่ไม่ได้จบการศึกษา ระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีเพียงร้อยละ 25.47 เท่านั้น และหลักฐานที่เห็นได้ ชัดเจนที่สุดก็คือ ผลการสอบคัดเลือกเข้าเป็นนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาปีการศึกษา 2549 จากผู้ที่สอบ คัดเลือกได้จำนวน 23 คน เป็นผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ เพียง 2 คน เท่านั้น (สุพรรณ ส่องแสงจันทร์, ผู้สอน) ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1.1.1 ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ ประสงค์ที่จะ ปรับปรุงวุฒิของตนให้สูงขึ้น รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้วิทยาการที่ทันสมัยให้กับตนเอง ซึ่งในแง่ของ ความเป็นจริงแล้วถือว่าเป็นเรื่องปกติที่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดก็มักจะศึกษาต่อ

ระดับปริญญาโทในสาขาวิชานั้นๆ ลักษณะวิชาที่สอนในระดับปริญญาโทส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับลักษณะวิชาในหลักสูตรระดับปริญญาตรีในลักษณะการต่อยอดวิชาในขั้นสูง ผู้ที่จบสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์จึงมีความรู้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นแล้ว ทำให้มีความคุ้นเคยกับธรรมชาติของสาขาวิชา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และประเด็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น การจัดการความรู้ การรู้สารสนเทศ ฯลฯ โรงเรียนบรรณารักษ์ต่างๆ จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น เพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่เสมอ ดังงานวิจัยของ สุรินทร์ ดินสกุล (2536 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าหลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควรมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอยู่เสมอ กอปรกับหน่วยงานต้นสังกัดยังให้การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาต่อ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งบรรณารักษ์และของหน่วยงานในอนาคต จากสภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ที่จบสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานเป็นบรรณารักษ์อยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือในห้องสมุดโรงเรียน (ตาราง 4) ต้องการที่จะเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ และความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งการเพิ่มวุฒิให้กับตนเอง (กุลธิดา ท้วมสุข. และคนอื่นๆ. 2534 : 7, 9-10; สิริพันธ์ เดชพลกรัง; ฐะปะนีย์ เทพญา; และ ผลิวัลย์ รongสวัสดิ์. 2543 : 167) จึงมาสมัครเข้าศึกษาต่อ และมีจำนวนมากกว่าผู้ที่จบสาขาวิชาอื่น

1.1.2 ภาพลักษณ์ของวิชาชีพบรรณารักษะไม่เป็นที่น่าสนใจ กล่าวคือในสายตาของคนภายนอกแล้ว บุคลากรในกลุ่มวิชาชีพนี้มีลักษณะไม่แตกต่างจากบุคลากรที่ใช้ความสามารถเชิงทักษะแรงงานเท่าใดนัก การทำงานของบรรณารักษะมีลักษณะที่ราบเรียบและเน้นความเป็นระเบียบถูกต้อง ทำให้ขาดความน่าสนใจ (เปรมฤดี ปธานราชภูรี. 2546 : 62-64) ซึ่งจากภาพลักษณ์นี้จึงทำให้นิสิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาอื่นไม่สนใจที่จะสมัครเข้ามาศึกษามากเท่าที่ควร

1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาระดับปริญญาโท จากผลการวิจัยพบว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษา 5 ปีเต็มตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. 2543 : 7) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1.2.1 นิสิตที่สมัครเข้าศึกษาต่อส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มิงานทำอยู่แล้วในห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือในห้องสมุดโรงเรียน (ตาราง 4) ฉะนั้นเมื่อศึกษารายวิชาครบตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเสนอเค้าโครงปริญญานิพนธ์ผ่านแล้ว นิสิตส่วนใหญ่จะเสนอเรื่องต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติกลับเข้ารับราชการ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์เกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนขั้นเงินเดือนของนิสิต เมื่อนิสิตกลับเข้ารับราชการ สิ่งก็ตามมาก็คือ "ภาระงาน" ซึ่งมีมากทั้งภาระงานเดิมและภาระงานใหม่ที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งยังต้องดูแลครอบครัว ทำให้นิสิตไม่มีเวลาที่จะคิดถึงเรื่องการทำปริญญานิพนธ์ หรือขาดช่วงการทำปริญญานิพนธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดสรรเวลามาพบอาจารย์ที่ปรึกษาก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องเริ่มลำดับหรือทำความเข้าใจในเรื่องที่ทำใหม่ซ้ำอีกทุกครั้ง หรืออาจเกิดจากการแก้ไขปริญญานิพนธ์ที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนทำให้นิสิตเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่ายหรือหมดกำลังใจและขาดความมุ่งมั่น จวบจนเมื่อถึงปีที่ 5 ซึ่งเป็น

ปีสุดท้ายตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัยที่ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา นิสิตจึงหันมาเอาใจใส่ต่อการทำปฏิญานิพนธ์อย่างจริงจัง สำหรับนิสิตที่ยังไม่มีงานทำ เมื่อศึกษารายวิชาครบและเสนอเค้าโครงปฏิญานิพนธ์แล้วก็เริ่มหางานทำเพื่อจะได้มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการทำปฏิญานิพนธ์ ทำให้ต้องพะวักพะวนในการหางานทำ หรือหากได้งานทำแล้วก็ไม่สามารถจัดสรรเวลา来做ปฏิญานิพนธ์ได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นพนักงานใหม่ที่ผู้บังคับบัญชาเพ่งเล็งและเข้มงวดในการทำงาน จึงพบว่านิสิตส่วนใหญ่ใช้เวลาในการศึกษาระดับปริญญาโทนานถึง 5 ปี นอกจากนั้นความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษที่ไม่แตกฉานก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการทำปฏิญานิพนธ์ในเรื่องของการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ต้องใช้เวลานานมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกันยารัตน์ ดัดพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัญหาสูงสุดของนิสิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์คือ ปัญหาด้านภาษาต่างประเทศไม่ดีพอ

1.2.2 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พุทธศักราช 2543 กล่าวถึงการสอบปากเปล่าปฏิญานิพนธ์ไว้ว่า ระยะเวลานับแต่วันเสนอขออนุมัติจัดประชุมพิจารณาเค้าโครงปฏิญานิพนธ์ถึงวันสอบปากเปล่า สำหรับปฏิญานิพนธ์ 12 หน่วยกิตหรือต่ำกว่าต้องมีระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือน¹ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. 2543 : 36) ซึ่งหมายความว่านิสิตสามารถใช้เวลาเพียง 3 เดือนในการทำปฏิญานิพนธ์ ฉะนั้นนิสิตจึงไม่จำเป็นต้องรีบร้อนที่จะทำปฏิญานิพนธ์ให้เสร็จโดยเร็ว ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยบางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้กำหนดวิธีการประเมินผลงานและการให้เกรดรายวิชาวิทยานิพนธ์โดยแยกย่อยเป็นแต่ละขั้นตอน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. 2544 : 47) หรือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กำหนดให้นิสิตลงทะเบียนเรียนแยกเป็น 3 ขั้นตอน คือ วิทยานิพนธ์ 1, วิทยานิพนธ์ 2, และ วิทยานิพนธ์ 3 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สาขาศิลปศาสตร์. 2542 : 7-1-7-4) ซึ่งเท่ากับเป็นการบังคับให้นิสิตทำปฏิญานิพนธ์เป็นระยะๆ ตามที่กำหนด

1.2.3 เงินเดือนของนิสิตขณะที่เข้าศึกษาต่อ อยู่ในขั้นที่สูงกว่าเงินเดือนขั้นต้นของวุฒิปริญญาโท ทำให้ไม่สามารถนำวุฒิปริญญาโทไปใช้ปรับระดับเงินเดือนได้ นิสิตจึงไม่มีแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะทำปฏิญานิพนธ์ให้เสร็จโดยเร็ว

ฉะนั้นการที่นิสิตใช้เวลาในการศึกษา 5 ปี ซึ่งแม้ว่าจะเป็นไปตามข้อบังคับก็ตาม แต่ก็ส่งผลเสียหลายประการทั้งในแง่ของคุณภาพปฏิญานิพนธ์ การบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาของภาควิชา และการสูญเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ของมหาบัณฑิต และที่เป็นปัญหามากที่สุดก็คือนิสิตบางคนจะมาเริ่มต้นทำปฏิญานิพนธ์ในภาคการศึกษาปลายของปีที่ 5 ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพปฏิญานิพนธ์ของนิสิตเป็นอย่างมาก เพราะนิสิตจะต้องเร่งรีบดำเนินการต่างๆ ในทุกขั้นตอน

¹ ข้อบังคับฯ พุทธศักราช 2548 กำหนดระยะเวลาอย่างน้อย 6 เดือน

2. สภาพการทำงานของมหาบัณฑิต

2.1 สภาพการทำงานของมหาบัณฑิต พบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และโรงเรียนของรัฐ ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสภาพก่อนที่มหาบัณฑิตจะเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท กล่าวคือ ก่อนเข้าศึกษาต่อมหาบัณฑิตส่วนใหญ่ก็ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และโรงเรียนของรัฐ และเมื่อมาศึกษาต่อสำเร็จแล้วก็กลับไปทำงานที่เดิม

ลักษณะงานที่มหาบัณฑิตปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน คือ งานห้องสมุด รองลงมาคือ งานสอน และงานบริหาร ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานเป็นบรรณารักษ์อยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัย รองลงมาคือห้องสมุดโรงเรียน โดยมีหน้าที่หลากหลายตามที่ได้รับมอบหมาย ที่สำคัญคือ งานบริการสอนและส่งเสริมการใช้ห้องสมุด รองลงมาคือ งานบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า งานบริการสืบค้นข้อมูล งานวิเคราะห์ทรัพยากร และ งานพัฒนาทรัพยากร ฯลฯ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่างานที่สำคัญจะมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ งานสอน (การใช้ห้องสมุดและการสืบค้นข้อมูล) และงานบริการสารสนเทศ (บริการช่วยค้นคว้าและสืบค้นข้อมูล) ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มงานนี้นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญสำหรับห้องสมุดยุคสารสนเทศเช่นปัจจุบัน

2.2 การทำผลงานทางวิชาการ พบว่ามหาบัณฑิตทำผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการเขียน ตำรา/เอกสารการสอน งานวิจัย หรือบทความทางวิชาการน้อยมาก คือเฉลี่ยรวมผลงานทุกประเภท 2.83 ชื่อเรื่องต่อคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์ (2537 : 42-44) ที่พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2508-2535 ผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ทำผลงานวิจัยเพียง 146 เรื่อง คิดเฉลี่ยปีละ 5.41 เรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

2.2.1 ภาระงานที่มีอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาระงานในห้องสมุดซึ่งมีอยู่ตลอดเวลาไม่มีวันจบสิ้น หรือภาระงานสอน จนทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาให้กับการทำผลงานทางวิชาการได้ เหตุผลนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่สอดคล้องตรงกันอย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอด นับแต่อดีตจนปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักหอสมุด. 2534 : 75)

2.2.2 ขาดความรู้และประสบการณ์ในการทำวิจัย (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักหอสมุด. 2534 : 79-80) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดกรอบแนวคิดและการออกแบบการวิจัย²

2.2.3 บุคลิกลักษณะของบุคคลในวิชาชีพบรรณารักษ์ แม้ว่าจะมีความขยันขันแข็ง มีความรับผิดชอบ เน้นความเป็นระเบียบถูกต้อง แต่ก็ยึดหลักการทำงานในรูปแบบเดิมๆ ซึ่งเป็นแบบดั้งรับ และที่สำคัญคือเป็นบุคคลที่เจียบสงบ ไม่ชอบงานที่มีความเสี่ยงหรือท้าทายความสามารถ หรืองานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ (เปรมฤดี ปรานราชภูรี. 2546 : 39-41, 62-64) จึงส่งผลให้มหาบัณฑิตทางบรรณารักษศาสตร์ฯ ไม่กระตือรือร้นในการผลิตผลงานวิชาการให้มากเท่าที่ควร

2.3 การศึกษาต่อหลังสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท พบว่ามหาบัณฑิตศึกษาต่อ

² เป็นประสบการณ์ที่ผู้วิจัย (รองศาสตราจารย์สุพรรณ ส่องแสงจันทร์) ประสบจากการไปเป็นที่ปรึกษาการวิจัยให้กับบรรณารักษ์

น้อยมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถาบันการศึกษาในประเทศที่เปิดสอนระดับปริญญาเอกสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ มีเพียงแห่งเดียวคือที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น นอกจากนี้ยังอาจเนื่องมาจากปัญหาส่วนตัวของมหาบัณฑิต เช่น การไม่แตกฉานในด้านภาษาอังกฤษ (กันยารัตน์ ดัดพันธ์, 2542 : บทคัดย่อ) การขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน การไม่ได้รับทุนการศึกษา ตลอดจนไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่ เพราะตำแหน่งที่ทำงานไม่เอื้อให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก หรือไม่มีความจำเป็นต่อหน่วยงาน

3. การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

3.1 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน ผลจากการวิจัยพบว่า มหาบัณฑิตส่วนใหญ่ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์โดยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านำไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการพัฒนางานและการพัฒนาตนเองในระดับมาก ดังนี้

3.1.1 ในด้านการพัฒนางาน พบว่ามหาบัณฑิตได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในระดับมากเกือบทุกเรื่องคือ 9 จาก 12 หัวข้อ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโทของภาควิชาฯ มีการพัฒนามาเป็นเวลายาวนาน คือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ที่เริ่มเปิดสอนโปรแกรม Library Understudies แล้วพัฒนาขึ้นมาเป็นหลักสูตรระดับปริญญาโทอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2510 คือหลักสูตร กศ.ม. วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ และหลักสูตร ศศ.ม. สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2529 (ปี พ.ศ. 2546 ได้งดเปิดรับนิสิตเข้าศึกษา) โดยที่ตลอดระยะเวลาที่ได้มีการปรับปรุงหลักสูตร โดยเฉพาะเนื้อหารายวิชาให้ทันกับความก้าวหน้าของศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง จวบจนเมื่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อห้องสมุดในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2518 (แมนมาส ขวลิต, 2529 : 1) ภาควิชาฯ ก็ได้ผนวกเนื้อหาที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้าไว้ในหลักสูตรเช่นกัน เพราะฉะนั้นหลักสูตรที่เปิดสอนจึงเป็นหลักสูตรที่มีรากฐานมั่นคงทั้งศาสตร์ทางวิชาชีพและศาสตร์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับในแง่ของผู้สอน "อาจารย์ส่วนใหญ่มีพื้นความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ อีกทั้งมีประสบการณ์สูง ฉะนั้นความรู้และประสบการณ์ทางด้านบรรณารักษศาสตร์ของอาจารย์จึงนับได้ว่ามีความแข็งแกร่ง" (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, 2543 : 10) ความรู้ที่มหาบัณฑิตได้รับจึงเป็นความรู้ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมากดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรินทร์ ดินสกุล (2536 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าแนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ควรจะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นบรรณารักษ์หรือนักสารสนเทศ หรือนักวิชาการระดับสูง ที่สามารถทำงานได้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีความสามารถด้านการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ กันยารัตน์ ดัดพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ามหาบัณฑิตนำความรู้จากรายวิชาส่วนใหญ่ไปใช้ในการทำงานระดับปานกลางและระดับมาก

3.1.2 ในด้านของการพัฒนาตนเอง พบว่ามหาบัณฑิตได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในระดับมากทุกเรื่อง และที่มหาบัณฑิตให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือการช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงาน รองลงมาคือรู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น และเสริมสร้างวิธีคิดและการจัดการเรื่องเหล่านี้เป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงคุณภาพของคณาจารย์ของภาควิชา ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูที่สูงได้เป็นอย่างดี (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. 2543 : 10) ที่มีได้มุ่งมั่นอบรมสั่งสอนแต่เฉพาะทางด้านวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังเน้นในเรื่องของการปฏิบัติตนเมื่อออกไปทำงานด้วย จนทำให้มหาบัณฑิตมีความพร้อมในทุกประการเป็นที่น่าพึงพอใจ

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่ประสบปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่อนข้างไปทางระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัญหาอันดับแรกคือ ขาดทักษะการประยุกต์ เช่น การประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ รองลงมาคือ การฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไป และขอขยายเนื้อหาวิชาที่อยู่ในวงแคบ

ในประเด็นของการขาดทักษะการประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น อาจเป็นเพราะอาจารย์ของภาควิชา แม้จะยอมรับถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ไม่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการมากนัก อีกทั้งขาดแคลนอาจารย์ทางด้านสารนิเทศศาสตร์และการจัดการสารสนเทศ หรือการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. 2543 : 10; 2546 : 53) เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าภาควิชาจะมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน และเน้นการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้บัณฑิตสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริงเพียงใดก็ตาม แต่การขาดแคลนอาจารย์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวจึงทำให้การเรียนการสอนในเชิงการประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรมากนัก

ในประเด็นการฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไปนั้น อาจเนื่องมาจากรายวิชาที่เกี่ยวกับการฝึกทักษะทางวิชาชีพนั้น (บร 650 บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ภาคปฏิบัติ) เป็นรายวิชาที่เสนอแนะให้กับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีเลือกเรียน แต่สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีมาแล้วจะเลือกเรียนรายวิชานี้หรือไม่ก็ได้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมานิสิตที่มีพื้นฐานทั้งหลายเหล่านี้มักจะเลือกที่จะไม่เรียน โดยให้เหตุผลว่าต้องการไปเรียนในรายวิชาอื่นที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นมากกว่า แต่เมื่อสำเร็จการศึกษาและออกไปปฏิบัติงานแล้วจึงมองเห็นคุณค่าของการฝึกทักษะทางวิชาชีพ จึงทำให้มหาบัณฑิตเกิดรู้สึกว่าได้รับการฝึกทักษะทางวิชาชีพน้อยเกินไป

สารสนเทศ ทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร และทักษะเกี่ยวกับการจัดการสารสนเทศ สำหรับหัวข้อ การจัดการความรู้ นั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อหน่วยงานทุกระดับที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน บรรณารักษ์ในฐานะผู้ดำเนินการจัดการความรู้ที่มีในองค์กรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดระบบความรู้ได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำความรู้ในองค์กรให้บริการแก่ผู้ใช้ ตลอดจนการสงวนรักษาให้คงอยู่คู่กับองค์กรต่อไป

4.2 ด้านการบริการ พบว่าหัวข้อ การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือเทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ และการบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (Virtual services) ทั้งนี้โดยมีเหตุผลนัยเดียวกันกับความรู้ด้านการบริหารจัดการ แต่สำหรับหัวข้อการจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศนั้น อาจเป็นเพราะในปัจจุบันมีสารสนเทศจำนวนมากทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ ตลอดจนบนอินเทอร์เน็ต บรรณารักษ์จำเป็นต้องมีความรู้ และทักษะในการค้นคืนสารสนเทศและการจัดเก็บ เพราะความรู้ดังกล่าวจะสามารถช่วยสอนให้ผู้ใช้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลา ตลอดจนเลือกสรร แนะนำผู้ใช้ให้รู้จักแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า พร้อมใช้เมื่อมีความต้องการ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้กับผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพร เพชรพราว (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติและทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ และพบว่า ในการให้บริการผู้ใช้นั้น ทักษะอันดับแรกที่บรรณารักษ์ควรมีคือทักษะในการวิเคราะห์และกลั่นกรองผลของการสืบค้น เพื่อให้ตรงกับเรื่องที่ผู้ใช้องการมากที่สุด

4.3 ด้านความรู้เสริม พบว่ามหัศจรรย์ให้ความสำคัญกับ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) และ การรู้สารสนเทศ (Information literacy) มากที่สุด ซึ่งในแง่ของ ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ) นั้น อาจเป็นเพราะในยุคโลกาภิวัตน์ มหัศจรรย์ต้องให้บริการด้านสืบค้นข้อมูลจากทั่วโลกโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือฐานข้อมูลต่างๆ จากต่างประเทศ หรือบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ซึ่งสารสนเทศที่ให้บริการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาอังกฤษ ผู้ที่ให้บริการสารสนเทศได้ดีและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางภาษาอังกฤษ โดยอย่างยิ่งทักษะการอ่าน เพราะฉะนั้นไม่ว่ามหัศจรรย์จะมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพียงใดก็ตาม แต่ความจำเป็นของโลกยุคโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ทำให้มหัศจรรย์ให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก ซึ่งงานวิจัยที่สะท้อนถึงปัญหาด้านต่องานวิจัยของ กันยารัตน์ ดัดพันธ์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัญหาที่บัณฑิตและมหาบัณฑิตจำนวนสูงสุดประสบคือ ปัญหาด้านภาษาต่างประเทศไม่ดีพอ และงานวิจัยของ นันทนิจ ศรีหานารถ และภรณ์ ศิริโชติ (2546 : 54-69) ที่ประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2540) ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยส่วนหนึ่งได้เสนอแนะไว้ว่า รายวิชาที่ไม่เคยเปิดสอนแต่เสนอแนะให้เปิดสอนคือ ภาษาอังกฤษสื่อสารสำหรับวิชาชีพ

สำหรับความรู้เกี่ยวกับ การรู้สารสนเทศ (Information literacy) นั้น เป็นความรู้ที่วงการบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดังเห็นได้จากที่องค์การ

สหประชาชาติ (United Nation) ได้กำหนดให้ปี พ.ศ. 2546-2555 เป็นศตวรรษแห่งการเรียนรู้ (Literacy Decade) โดยมีคำขวัญว่า “Literacy as Freedom” จึงทำให้ทั่วโลกเกิดการตื่นตัวในเรื่องของการรู้สารสนเทศ รวมทั้ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) (United Nation. 2003 : Online) ฉะนั้น บรรณารักษ์ หรืออาจารย์ผู้สอนทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางสารสนเทศผู้มีความรู้และเข้าใจถึงสาระของการรู้สารสนเทศ ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์ หรืออาจารย์ผู้สอนทางบรรณารักษศาสตร์และสารเทศศาสตร์จึงให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

จาก ความคิดเห็นของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พบว่าความรู้ทั้ง 25 รายการที่สอบถามนั้น มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 5 รายการ และระดับมาก 20 รายการ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายวิชาในหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. 2546 : 6-13) จะพบว่ามีความสอดคล้องต้องกันเป็นอย่างมาก เช่น รายวิชา การจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศขั้นสูง การจัดการห้องสมุดดิจิทัล ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ การจัดการฐานข้อมูล ผู้ใช้และการศึกษาผู้ใช้ ฯลฯ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2546 ดังกล่าว มีแนวคิดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับความคิดเห็นของมหาวิทยาลัย

4.4 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน พบว่ามหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มอายุต่างกัน และที่มีระยะเวลาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทถึงปัจจุบันต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเด็นความรู้ที่สอบถามส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ รวมทั้งความรู้ในวิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งมหาวิทยาลัยทุกคนที่เป็นบรรณารักษ์ หรือผู้สอนไม่ว่าจะอายุมากหรือน้อย หรือจบการศึกษาไปนานเพียงใดก็ตาม ต่างอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เหมือนกันคือ สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริการระบบออนไลน์ซึ่งเป็นเรื่องของห้องสมุดสมัยใหม่ทั้งสิ้น หรือแม้แต่กิจกรรมการค้นหาค้นหาข้อมูลหรือการติดต่อส่วนตัวก็ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและระบบออนไลน์ด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยจึงให้ความสำคัญต่อความรู้ต่างๆ ที่สอบถามในระดับมากและมากที่สุดเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรภรณ์ สกุลหงส์โสภณ (2540 ; บทคัดย่อ) ที่พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนที่มีเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกันมีความต้องการเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความรู้เกี่ยวกับ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ มหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี และมากกว่า 41 ปี และมหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 36-40 ปีให้ความสำคัญมากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี ส่วนความรู้เกี่ยวกับ ภาษาคอมพิวเตอร์และการ

เขียนโปรแกรม มหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุระหว่าง 30-35 ปี ให้ความสำคัญมากกว่ามหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี จะเห็นได้ว่ามหาบัณฑิตกลุ่มอายุที่ให้ความสำคัญกับเว็บไซต์และภาษาคอมพิวเตอร์มากกว่ากลุ่มอื่นคือมหาบัณฑิตที่มีกลุ่มอายุ 30-35 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานอย่างเต็มตัว จึงมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น และทุ่มเททั้งกำลังกาย ใจ และเวลาให้กับงานมากกว่ามหาบัณฑิตกลุ่มอายุอื่น

นอกจากนั้น ยังพบอีกว่าความรู้เกี่ยวกับ งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ และทักษะการสอนและการฝึกอบรม มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในช่วง 1-8 ปี ให้ความสำคัญต่อประเด็นความรู้ดังกล่าวมากกว่ามหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะงานต่างๆ ดังกล่าวเป็นงานที่มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในช่วง 1-8 ปี ยังไม่มีประสบการณ์หรือมีความชำนาญมากนักจึงให้ความสำคัญมากกว่ามหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

1. ภาควิชาฯ ควรให้ความสนใจต่อความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานที่ได้จากผลการวิจัยในทุกประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ การจัดการห้องสมุดห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ และการบริการสมัยใหม่ ดังนี้

- 1.1 การจัดการห้องสมุดเสมือน
- 1.2 การจัดการความรู้ (Knowledge management)
- 1.3 เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ
- 1.4 บริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ บริการเสมือน (Virtual services)
- 1.5 การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์
- 1.6 ระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อการจัดการ
- 1.7 การตลาดกับงานห้องสมุดและการบริการสารสนเทศ

2. ความรู้ที่ภาควิชาฯ ควรพิจารณาสอดแทรกไว้ในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งของหลักสูตรตามความเหมาะสม ได้แก่

- 2.1 ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)
- 2.2 การรู้สารสนเทศ (Information literacy)
- 2.3 จิตวิทยาและภาวะผู้นำ
- 2.4 สำนักงานอัตโนมัติ
- 2.5 ทักษะการสอนและการฝึกอบรม

3. การเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ควรเน้นการฝึกทักษะให้มากขึ้น เช่น ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และทักษะทางวิชาชีพ

4. อาจารย์ของภาควิชาฯ ควรพัฒนาวิชาการให้แข็งแกร่งทั้งในด้านการจัดการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เพื่อการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย รวมทั้งการประยุกต์ให้สอดคล้องกับภาระงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับมหัพัตถิตในการออกไปปฏิบัติงาน อีกทั้งยังเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนสำหรับมหัพัตถิตอีกด้วย

5. ภาควิชาฯ ควรพิจารณากำหนดวิธีการประเมินผลงานและการให้เกรดรายวิชาปริญญา นิพนธ์โดยแยกย่อยเป็นแต่ละขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อคุณภาพทางวิชาการของปริญญาานิพนธ์

6. ภาควิชาฯ ควรประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้เป็นที่รู้จักทั่วไปอย่างกว้างขวาง โดยเน้น ประเด็นของการจัดการสารสนเทศหรือการจัดการความรู้ เพื่อชักจูงให้ผู้จบปริญญาตรีในสาขาวิชาอื่นสนใจที่จะมาศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะสำหรับห้องสมุด

ห้องสมุดควรส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ในประเด็นความรู้ที่เกี่ยวกับห้องสมุดสมัยใหม่ หรือความรู้ใหม่ที่จำเป็นต่อการให้บริการ เช่น

1. การจัดการห้องสมุดดิจิทัล และห้องสมุดเสมือน
2. บริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ บริการเสมือน (Virtual services)
3. การจัดการความรู้ (Knowledge management)
4. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)
5. การตลาดกับงานห้องสมุดและการบริการสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลมหัพัตถิตเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง แต่โดยเหตุที่มหัพัตถิตที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีการศึกษามีจำนวนน้อย การติดตามผลจึงควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพตามความเหมาะสม

2. ควรมีการประเมินหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กันยารัตน์ ดัดพันธ์. (2542). สถานภาพการทำงานของบัณฑิตบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ปีการศึกษา 2535-2539. สืบค้นเมื่อ 27 ธันวาคม 2548, จาก
<http://www.riclib.nrct.go.th/abs/t106702.pdf>
- กิตติพร เพชรพราว. (2543). คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษ์สำหรับ
บรรณารักษ์ในอนาคต. ปรินญาณพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ-
ศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลธิดา ท้วมสุข; และคนอื่นๆ. (2534, สิงหาคม). ความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท
ของบรรณารักษ์และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
บรรณารักษศาสตร์ มข. 9(3) : 1-18.
- เจลิยา พันธุ์สีดา. (2529, ตุลาคม). สภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต
บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2512-2528.
บรรณศาสตร์. 9(4) : 34-48.
- ชารินทร์ เชาวน์ศิลป์. (2539, กันยายน). ผลกระทบต่อบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
อันเนื่องมาจากพัฒนาการทางสังคมและเทคโนโลยี. บรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ มข. 14(3) : 77.
- ชุดิมา สัจจามันท์. (2541). รายงานการวิจัยเรื่องพัฒนาการของการศึกษาวิชาบรรณารักษ-
ศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย. นนทบุรี:
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2546). การวิจัยกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.
กรุงเทพฯ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.
- . (2537). สถานภาพงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นนทนา เผือกผ่อง. (2520). บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทนิจ ศรีหานารถ; ภรณ์ ศิริโชติ. (2546, พฤษภาคม-สิงหาคม). การประเมินหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (หลักสูตร
ปรับปรุง พ.ศ. 2540) มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ-
ศาสตร์ มข. 21(2) : 54-69.

- นุช สุวรรณะชญ. (2525). การติดตามผลศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร (ปีการศึกษา 2519-2533). วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (พื้นฐานทางการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2548, จาก ฐานข้อมูล ซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544 ของศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- บัวพันธ์ กำเนิดสิงห์. (2541). การติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต ที่สำเร็จการศึกษา จากภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2527-2538. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2548, จาก ฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544 ของ ศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- บุญศรี ไพรัตน์. (2522). การศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บรรณศาสตร์. 2(4) : 39-65.
- เบญจรัตน์ พุกเจริญ. (2530). การติดตามผลการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2517-2526. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ปราณี อัครภูษิตกุล. (2546, กรกฎาคม-ธันวาคม). ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2547) ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์. โดมทัศน์. 24(2) : 5-30.
- เปรมฤดี ปธานราชวร. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมต่อการประกอบอาชีพของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ กับ นักศึกษาสาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยของรัฐ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา.
- พรทิพย์ อภินันทพร. (2538). การติดตามผลครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอก ระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2548, จาก ฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544 ของ ศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ.

- พิมพ์ อินแบน; กุลธิดา ท้วมสุข; และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2542). ลักษณะงานและแนวโน้มความต้องการระดับความรู้ความสามารถของบุคลากรผู้ให้บริการสารนิเทศในหน่วยงานและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชน. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 17(3) : 69-82.
- มณฑาทิพย์ สุระเสียง; และกุลธิดา ท้วมสุข. (2545, พฤษภาคม-สิงหาคม). การวิเคราะห์หลักสูตรสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทย. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 20(2) : 15-31.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บัณฑิตวิทยาลัย. (2549). *หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา สารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2549 จาก <http://www.huso.kku.ac.th>
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. (2544). *คู่มือ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ ปีการศึกษา 2544*. ขอนแก่น: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักหอสมุด. (2534). *รายงานของคณะกรรมการเตรียมและติดตาม ผลการประชุมปฏิบัติการส่งเสริมการทำวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. (2543). *รายงานการศึกษาตนเอง (Self Study Report) ปีการศึกษา 2542*. [กรุงเทพฯ]: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. (2546). *หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2546)*. [กรุงเทพฯ]: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. (2548). *ข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทร- วิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา พุทธศักราช 2548*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย.
- , (2543). *ข้อบังคับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ว่าด้วยการศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา พุทธศักราช 2543*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย.
- , (2537). *หลักสูตรชั้นบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2534*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สาขาศิลปศาสตร์. (2542). *แผนการเปิดสอนระดับ บัณฑิตศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์*. นนทบุรี: สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย.

- มาลี กาบมาลา. (2537, สิงหาคม). ภาพลักษณ์ของนักบริการสารนิเทศ. *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มข.* 12(3) : 12-13.
- แมนมาส ขวาลิต. (2529). การก้าวเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของห้องสมุด. ใน *ก้าวแรกของการใช้คอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุด*. หน้า 1-4. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลลิตา กิตติประसार. (2518). การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต และผู้สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2508-2516. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วันทณีย์ บัวนุกียาพันธุ์. (2538). การติดตามผลการปฏิบัติงานของศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วุฒานิพนธ์ ศษ.ม. (ศึกษาศาสตร์-การสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2548, จาก *ฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544* ของศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- ศรีไพร สุรนันท์. (2532). การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. วุฒานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2548, จาก *ฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544* ของศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สิริพันธ์ เดชพลกรัง; ฐะปะนีย์ เทพญา; และ ผลิตวิทย์ รองสวัสดิ์. (2543, พฤษภาคม-สิงหาคม). การสำรวจความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ใน 14 จังหวัดภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 6(2) : 161-170.
- สิริพันธ์ เดชพลกรัง; รินศิริ ทองคำ. (2537). บทสัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญ์ ทับเที่ยง. ใน *บนถนนสายวิชาชีพ ที่ระลึกในโอกาสเกษียณอายุราชการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญ์ ทับเที่ยง และผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม ก้านสังวร*. หน้า 14-22. สุพรรณิ สง่างจันทร์, พวา พันธุ์เมฆา, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก จัดพิมพ์ให้ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2533). การศึกษาสารนิเทศศาสตร์ของวิทยาลัยครูในปีพุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุนทรภรณ์ สกฤตหงส์โสภณ. (2540). *การศึกษาความต้องการเพิ่มพูนความรู้ด้านเทคโนโลยี-สารสนเทศ ของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์).* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2549, จากฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544 ของศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สุเทพา สุขวงศ์. (2548). *การติดตามผลมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผล การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ภาควิชาประเมินผล และวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- สุรินทร์ ดินสกุล. (2536). *แนวโน้มของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับมหาบัณฑิตในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2549, จากฐานข้อมูลซีดีรอมวิทยานิพนธ์ 2544 ของศูนย์บริการสารสนเทศทางเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.*
- Chlapowski, Anthony Joseph. (1987). *A Fifteen-year Follow-up of Master's Degree Graduates from The Department of Vocational Education at the University of Wyoming.* Retrieved Dec. 26, 2005, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/8725349>
- Morgan, Steve. (1997). Future Academic Library Skills : What Will They Be?. In *Human Development : Competencies for the Twenty-First Century : Papers from the IFLA CPERT Third International Conference on Continuing Professional Education for the Library and Information Professions*, p. 19-28. Edited by Patricia Layzell Ward and Dariene E. Weingand. Munchen: Saur. (IFLA Publications 80/81).
- Sporlin, John Hurbert. (1990). *Follow-up Study of Completers and Leavers of the Electrical / Electronics Technology Department of Wayne County Community College.* Retrieved Dec. 26, 2005, from <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/9118935>
- United Nation. (2003). *The UN Literacy Decade - Education for All (2003-2012).* Retrieved Jan. 8, 2007, from <http://www.un.org/av/photo/subjects/literacy.htm>

ภาคผนวก
แบบสอบถาม

ที่ ศธ ๐๕๑๙.๖.๐๓/พิเศษ

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท ๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด
๒. ของส่งกลับทางไปรษณีย์ จำนวน ๑ ของ

ด้วยข้าพเจ้า นายสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ กำลังทำการวิจัยเรื่อง "สถานภาพการทำงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ของมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา ๒๕๓๒-๒๕๔๘" ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพื่อ กำหนดรายวิชา / และหรือปรับปรุงเนื้อหาวิชา ของหลักสูตร ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อมหาบัณฑิตรุ่นต่อไป

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นกรุณาส่งแบบสอบถามนี้กลับ ทางไปรษณีย์มายังผู้วิจัย ภายในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๙ ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์)
ประธานโครงการวิจัย

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
โทรศัพท์ ๐๒-๒๖๐-๐๑๒๒, ๐๒-๒๖๐-๑๗๗๐ ต่อ ๖๓๐๐, ๖๓๐๑
มือถือ ๐๑-๘๐๘-๑๕๗๑ โทรสาร ๐๒-๒๕๕-๑๔๒๘
E-mail : suphat@swu.ac.th

แบบสอบถาม

เรื่อง สถานภาพการทำงานและความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2532-2548

คำชี้แจง :

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัว

ตอนที่ 2 สถานภาพการทำงาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

→ ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ

ตอนที่ 1 : สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ และเติมข้อความลงในช่องว่าง
ตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย
2. อายุ ☐ ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 30 – 35 ปี
☐ 36 – 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ อื่นๆ โปรดระบุ
4. วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอก
5. ท่านเข้าศึกษาที่ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มศว ในปีการศึกษา
6. ปีที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (ไม่ใช่ปีที่รับปริญญา)
7. ระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทจนถึงปัจจุบัน
☐ 1- 8 ปี ☐ ตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 : สถานภาพการทำงาน

คำชี้แจง : สถานภาพการทำงาน แบ่งย่อยเป็น 3 ส่วน คือ

ตอน 2.1 สภาพทั่วไปในการทำงาน

ตอน 2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ตอน 2.3 ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาในการปฏิบัติงาน

โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความ และเติมข้อความลงในช่องว่าง
ตามความเป็นจริงของท่าน

ตอน 2.1 สภาพทั่วไปในการทำงาน

1. ปัจจุบัน ท่านทำงานในหน่วยงานใด

- ☐ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยของรัฐ
- ☐ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยเอกชน
- ☐ โรงเรียนของรัฐ
- ☐ โรงเรียนเอกชน
- ☐ ธุรกิจเอกชน
- ☐ ธุรกิจส่วนตัว (โปรดข้ามไปตอบ ตอน 2.2, 2.3 และตอนที่ 3)
- ☐ รับจ้างอิสระ (โปรดข้ามไปตอบ ตอน 2.2, 2.3 และตอนที่ 3)
- ☐ ไม่ได้ทำงาน (โปรดข้ามไปตอบ ตอน 2.2, 2.3 และตอนที่ 3)
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ

2. งานในปัจจุบันของท่าน ใช้ความรู้ในวิชาชีพบรรณารักษ์หรือไม่

- ☐ ใช้วิชาชีพบรรณารักษ์
- ☐ ไม่ได้ใช้วิชาชีพบรรณารักษ์ (โปรดข้ามไปตอบ
ตอน 2.2, 2.3 และ ตอนที่ 3)

3. ตำแหน่งหน้าที่งานในปัจจุบันของท่าน

- ☐ ผู้บริหาร
- ☐ อาจารย์
- ☐ บรรณารักษ์
- ☐ ครูบรรณารักษ์
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

4. ลักษณะงานที่ท่านปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ งานบริหาร
- ☐ งานสอนในสถาบันการศึกษา
 - ☐ สอนวิชาการใช้ห้องสมุด
 - ☐ สอนวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ /และหรือ สารสนเทศศาสตร์
 - ☐ สอนวิชาอื่นๆ (โปรดระบุ)
- ☐ งานห้องสมุด

8. ก่อนเข้าศึกษา ท่านมีงานทำหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามี โปรดระบุประเภทหน่วยงาน

- ☐ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยของรัฐ
- ☐ มหาวิทยาลัย/วิทยาลัยเอกชน
- ☐ โรงเรียนของรัฐ
- ☐ โรงเรียนเอกชน
- ☐ ธุรกิจเอกชน
- ☐ ธุรกิจส่วนตัว
- ☐ รับจ้างอิสระ
- ☐ ไม่ได้ทำงาน
- ☐ อื่นๆ โปรดระบุ

9. หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว ท่านได้ศึกษาต่อหรือไม่

- ☐ ศึกษาต่อ ระดับปริญญา สาขาวิชา
- ☐ ไม่ได้ศึกษาต่อ

10. ในช่วงที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมการฝึกอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ (เช่น ฝึกอบรมการผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-Book) เป็นต้น) มากน้อยเพียงใด

- ☐ เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง ☐ เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง ☐ เกินกว่า 1 ปีต่อครั้ง ☐ ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วม

11. ในช่วงที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมประชุม สัมมนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ (เช่น การประชุมสามัญประจำปีของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นต้น) มากน้อยเพียงใด

- ☐ เฉลี่ยปีละ 2 ครั้ง ☐ เฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง ☐ เกินกว่า 1 ปีต่อครั้ง ☐ ไม่มีโอกาสได้เข้าร่วม

12. หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทแล้ว ท่านได้ทำผลงานทางวิชาการประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ในกรณีที่ไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ ขอให้ระบุจำนวนโดยประมาณ)

- ☐ ตำรา / เอกสารการสอน จำนวน เรื่อง
- ☐ งานวิจัย จำนวน เรื่อง
- ☐ บทความวิชาการ จำนวน บทความ
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
- ☐ ไม่มี

14. ท่านเป็นสมาชิกสมาคมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ
- ☐ CURSPA
- ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. รายละเอียดงานห้องสมุด

5.1 ประเภทห้องสมุด

- ☐ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย
☐ ห้องสมุดโรงเรียน
☐ ห้องสมุดเฉพาะ
☐ ห้องสมุดประชาชน
☐ ศูนย์เอกสาร
☐ หอสมุดแห่งชาติ
☐ อื่นๆ โปรดระบุ

5.2 ตำแหน่งงานในห้องสมุดที่รับผิดชอบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ผู้บริหารห้องสมุด / หรือหัวหน้าห้องสมุด (เช่น ผู้อำนวยการสำนัก ฯลฯ)
☐ รองผู้บริหาร / หรือผู้ช่วยผู้บริหารห้องสมุด
☐ หัวหน้าฝ่าย / หรือ หัวหน้างาน
☐ บรรณารักษ์
☐ นักเอกสารสนเทศ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

5.3 ลักษณะงานห้องสมุดที่รับผิดชอบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ งานพัฒนาทรัพยากร จัดหา/จัดซื้อ
☐ งานวิเคราะห์ทรัพยากร
☐ งานสร้างฐานข้อมูล
☐ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
☐ บริการสืบค้นข้อมูล
☐ บริการสอนและแนะนำการใช้ห้องสมุด
☐ บริการยืม-คืน
☐ บริการจุลสารและกฤตภาค
☐ วารสาร และบรรณานุกรมวารสาร
☐ งานสื่อโสตทัศน
☐ ผู้ดูแลระบบ (System administration)
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)
-
-
-
-

ตอน 2.2 การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณารายการเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ว่า ท่านได้นำไปใช้ประโยชน์ หรือ “เคย” นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน และ การพัฒนาตน มากน้อยเพียงใด จากนั้นโปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับการนำความรู้ไปใช้ตามความเป็นจริง

รายการความรู้	ระดับการนำความรู้ไปใช้				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ประโยชน์ในการพัฒนางาน					
1.1 การพัฒนาทรัพยากร หรือการจัดหาทรัพยากร					
1.2 การวิเคราะห์ทรัพยากร /หรือการควบคุมบรรณานุกรม					
1.3 การบริการสารสนเทศ					
1.4 การสร้างฐานข้อมูล					
1.5 การสืบค้นข้อมูล					
1.6 การบริหารงานห้องสมุด / ศูนย์สารสนเทศ					
1.7 จริยธรรมในวิชาชีพ					
1.8 การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่สารสนเทศ					
1.9 กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด					
1.10 การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์					
1.11 เทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด					
1.12 ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน)					
2. ประโยชน์ในการพัฒนาตน					
2.1 ช่วยสร้างความมั่นใจในการทำงาน					
2.2 สามารถสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้กับตนเอง					
2.3 รู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น					
2.4 ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ					
2.5 เสริมสร้างวิธีการคิดและการจัดการ					

ประโยชน์อื่นๆ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

ตอน 2.3 ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง : โปรดพิจารณารายการปัญหาเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้
ในการปฏิบัติงาน แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับปัญหาของท่าน

รายการปัญหา	ระดับของปัญหา				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ความรู้ที่เรียนมาไม่ทันสมัย ใช้ประโยชน์ได้น้อย					
2. ขาดทักษะการประยุกต์ เช่น การประยุกต์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น					
3. ความรู้ที่เรียน ไม่สอดคล้องกับสภาพเป็นจริงของห้องสมุด					
4. การฝึกทักษะทางวิชาชีพมีน้อยเกินไป					
5. ขอบข่ายเนื้อหาวิชาที่สอน อยู่ในวงแคบ					
6. ทฤษฎีที่เรียนมาไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง					
7. ไม่มีโอกาสใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาอย่างเต็มที่					
8. รายวิชาที่เปิดสอนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน					

ปัญหาอื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง : ขอให้ท่านพิจารณารายการความรู้ในแต่ละข้อว่า มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด
จากนั้นให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

รายการความรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการบริหารจัดการ					
1. การจัดการห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่ (เช่น ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ / ห้องสมุดดิจิทัล, ห้องสมุดเสมือน (virtual library) ฯลฯ)					
2. การวิเคราะห์ระบบ (system analysis)					
3. การบริหารโครงการ / แผนงาน					
4. ระบบสารสนเทศในองค์กร เพื่อการจัดการ					
5. การจัดการความรู้ (knowledge management)					
6. เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด					
7. การศึกษาผู้ใช้ / การให้การศึกษากับผู้ใช้					

รายการความรู้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านบริการสารสนเทศ					
1. การจัดการฐานข้อมูล					
2. การจัดเก็บและการค้นคืนสารสนเทศ					
3. การบริการอิเล็กทรอนิกส์ (E-services) หรือ การบริการเสมือน (virtual services)					
4. การตลาดกับงานบริการสารสนเทศและห้องสมุด					
5. การบริการสารสนเทศลักษณะเฉพาะ (เช่น Data mining, Record management ฯลฯ)					
6. งานเทคนิคสำหรับห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศสมัยใหม่					
7. การสร้างและการใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์					
8. ทรัพยากรสารสนเทศท้องถิ่น					
9. เทคโนโลยีสมัยใหม่กับการบริการสารสนเทศ					
10. การประยุกต์โปรแกรมเพื่อการพัฒนางาน					
11. การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์					
ด้านความรู้เสริม					
1. ภาษาและการสื่อสาร (เช่น ภาษาอังกฤษ)					
2. การรู้สารสนเทศ (Information literacy)					
3. ภาษาคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรม					
4. ทักษะการสอนและการฝึกอบรม					
5. ประสบการณ์วิชาชีพ (การฝึกงาน ฯลฯ)					
6. จิตวิทยาและภาวะผู้นำ					
7. สำนักงานอัตโนมัติ					

ความรู้อื่นๆ (โปรดระบุ)

1.
2.
3.

จบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

1. ชื่อ นายสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์
 คุณวุฒิ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)
 ตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์
 สังกัด ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 โทรศัพท์ 02-260-0122, 02-260-1770 ต่อ 6300, 6301
 ประสบการณ์การวิจัย
 - 1) ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท กรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 - 2) ผู้เชี่ยวชาญที่ปรึกษาการทำวิจัย สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. ชื่อ นายชาติศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์
 คุณวุฒิ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)
 ตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์
 สังกัด ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 โทรศัพท์ 02-260-0122, 02-258-4002 ต่อ 5341
 ประสบการณ์การวิจัย
 - 1) ประธาน/และกรรมการควบคุมปริญญาโท กรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 - 2) งานวิจัยร่วม
 พ.ศ. 2546 การประเมินผลการเรียนการสอนวิชา บส 101 สารสนเทศและ การศึกษาค้นคว้า

3. ชื่อ นายสมชาย วรรณานุกร
 คุณวุฒิ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)
 ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 สังกัด ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 โทรศัพท์ 02-260-0122, 02-260-1770 ต่อ 6309

ประสบการณ์การวิจัย

- 1) ประธานและกรรมการควบคุมปริญญาโท กรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญาโท และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

2) งานวิจัย

งานวิจัยเดี่ยว

พ.ศ. 2543 บริการฐานข้อมูลในมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2544 ฐานข้อมูลงานวิจัยทางพุทธศาสนา

พ.ศ. 2545 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ. 2546 การสังเคราะห์ปริญญาโทที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กร

พ.ศ. 2548 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศบนเวปไซด์

งานวิจัยร่วม

พ.ศ. 2546 การประเมินผลการเรียนการสอนวิชา บส 101 สารสนเทศ และการศึกษาค้นคว้า

4. ชื่อ นางบุญยืน จันทร์สว่าง

คุณวุฒิ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)

ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์

สังกัด ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โทรศัพท์ 02-260-0122, 02-260-1770 ต่อ 6300, 6301

ประสบการณ์การวิจัย

- กรรมการควบคุมปริญญาโท กรรมการพิจารณาเค้าโครงปริญญาโท นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

+++++